

KOLEDAR

ZA LETO

1962

**Kulturno društvo
Ivan Trinko**

KNJIŽNICA - BIBLIOTECA

inv. 5442

25.11.1999

D. Dom

TRINKOV KOLEDAR

ZA BENEŠKE SLOVENCE

LETO

1962

*

Izdali delavci v Belgiji

Tisk. Budin - Gorica

LETO 1962

je navadno leto. Začne se s ponedeljkom in konča s ponedeljkom. Ima 365 dni ali 52 tednov.

Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo 2. decembra, civilno leto pa 1. januarja.

LETNI ČASI

Pomlad se začne 21. marca ob 3,30 min. (enakonočje)

Poletje se začne 21. junija ob 22,24 min. (kres)

Jesen se začne 23. sept. ob 13,35 min. (enakonočje)

Zima se začne 22. dec. ob 9,15 min. (najdaljša noč)

ZAPOVEDANI CERKVENI PRAZNIKI

1. januarja: Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo.
6. januarja: sv. Trije kralji ali Razglašenje Gospodovo.
19. marca: sv. Jožef.
22. aprila: Velika noč ali Vstajenje Gospodovo.
31. maja: Vnebohod Gospodov.
10. junija: Binkošti.
21. junija: Sveto Rešnje Telo.
29. junija: sv. Peter in Pavel.
15. avgusta: Marijino vnebovzetje ali Veliki Šmaren.
1. novembra: Vsi sveti.
8. decembra: Brezmadežna Mati božja.
25. decembra: Božič ali rojstvo Gospodovo.

DRŽAVNI PRAZNIKI

25. aprila: Dan vstaje.
1. maja: Praznik dela.
2. junija: Proglasitev republike.
4. novembra: Praznik narodnega združenja.

CIVILNE SLOVESNOSTI

Civilne slovesnosti s skrčenim urnikom v državnih uradih in z izvešanjem državne zastave so:

- 11. februarja: podpis lateranske pogodbe;
- 28. septembra: dan vstaje v Neaplju;
- 4. oktobra: zaveznika Italije sv. Frančišek Asiški in sv. Katarina Sienska.

POSTNE POSTAVE

Zdržek mesa in mesnih omak je zapovedan vsak petek.

Zdržek in post (t. j. enkrat na dan do sitega se najesti) na pepelnično sredo, dan pred Binkoštni, Vnebovzetjem, Vsemi svetimi, Božičem in na kvatrne srede, petke in sobote.

Prve kvatre so: 14. marca.

Druge kvatre so: 13. junija.

Tretje kvatre so: 19. septembra.

Četrte kvatre so: 19. decembra.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1962 bomo imeli dva sončna mrka, luninega nobenega.

1) Popoln sončni mrk 4. in 5. februarja bo pri nas neviden. Pač pa ga bodo lahko opazovali v južnozahodni Aziji, v Avstraliji, na sredi Tihega oceana in na zahodni obali Sev. Amerike.

2) Obročasti sončni mrk 31. julija se bo videl v jugozahodni Evropi, Afriki, na Arabskem polotoku, v zapadnem delu Indijskega oceana, v osrednjem delu Atlantika in v Južni Ameriki.

JANUAR

- 1 P Novo leto. Obrez. G.
- 2 T Presveto ime Jezus.
- 3 S Genovefa dev., Anter
- 4 Č Tit šk., Angela F.
- 5 P Amelija vd., Telesfor
- 6 S Sv. Trije kralji, Raz. ☿
- 7 N 1. po Razgl., sv. Druž.
- 8 P 40 mučenikov
- 9 T Julijan, Adrian, škof.
- 10 S Aldo p., Domicijan
- 11 Č Higin pap., Teodozij
- 12 P Modest šk., Tatjana
- 13 S Veronika dev. ☾
- 14 N 2. po Razgl., Hilarij, šk.
- 15 P Maver, opat.
- 16 T Marcel pap., Priscila
- 17 S Anton op., Sulpicij
- 18 Č Priska muč., Liberata
- 19 P Marta dev., Marij
- 20 S Fabijan in Sebastijan ☿
- 21 N 3. po Razgl., Neža, dev.
- 22 P Gaudencij, šk., Viktor
- 23 T Zaroka Marije Device
- 24 S Timotej šk., Babila
- 25 Č Vitalijan m., Demetrij
- 26 P Pavla vd., Polikarp
- 27 S Janez Zlatoust c. uč.
- 28 N 4. po Razgl., Ciril, p.
- 29 P Francišek Sal., c. uč. ☾
- 30 T Martina dev., Savina
- 31 S Sv. Janez Bosco

ZAPISNIK

F E B R U A R

- 1 Č Ignacij šk. Brigida
- 2 P Svečnica Dar. Gosp.
- 3 S Blaž šk., Oskar
- 4 N 5. po Razgl., Gilbert ☹
- 5 P Agata, dev., muč.
- 6 T Doroteja muč., Teofil
- 7 S Romuald, op., Teodor sp.
- 8 Č Honorat, šk., Jakomina
- 9 P Apolonija, d., Ciril Aleks.
- 10 S Viljem, pušč.
- 11 N Lurška Matl božja ☾
- 12 P Damijan, Evlalija, dev.
- 13 T Foska dev., Maura
- 14 S Valentin muč.
- 15 Č Faustin, mučenik
- 16 P Julijana dev. muč.
- 17 S Donat, muč., Silvin
- 18 N Septuagez., Simeon
- 19 P Mansuet, šk., Beat ☺
- 20 T Elevterij šk., Ulrik
- 21 S Fortunat muč., Saturnin
- 22 Č Marjeta Kortonska sp.
- 23 P Romana dev., Peter D.
- 24 S Matija, ap. (Bogdan)
- 25 N Seksagezima. Viktorin
- 26 P Porfirij, šk., Andrej
- 27 T Gabrijel od Žal. M.B. ☾
- 28 S Makarij, šk., Erminija

ZAPISNIK

- 1 Č Albin šk., Evdoksija
- 2 P Simplicij, Bazilij op.
- 3 S Kunigunda kr., Kamila
- 4 N Kvinkvagezima
- 5 P Janez od Križa, Foka
- 6 T Felicita in Perpetua ☿
- 7 S Pepelnica, Tomaž Akv.
- 8 Č Gerard, op., Apolonij
- 9 P Frančiška Rimska sp.
- 10 S Klavdij, 40 svetnikov
- 11 N 1. postna, Konstantin
- 12 P Gregor Vel, papež
- 13 T Henrik kr., Roderik ☾
- 14 S Matilda kr, Inocenc
- 15 Č Longin in Prob, muč.
- 16 P Hilarij in Tacijan muč.
- 17 S Patricij šk., Jedert
- 18 N 2. postna, Ciril, škof.
- 19 P Sv. Jožef ženin M. B.
- 20 T Klavdija m., Evfemija
- 21 S Benedikt op. ☿
- 22 Č Lea muč., Caharija
- 23 P Domicijan in tov. m.
- 24 S Gabrijel, nadangel
- 25 N 3. post., Mar. Oznan.
- 26 P Emanuel, mučenik
- 27 T Janez Damašč., Ananija
- 28 S Janez Kapistran, Pr.
- 29 Č Sekund, Jona prer. ☾
- 30 P Amedej sp., Janez Kl.
- 31 S Benjamin, mučenec

postne kvatre

ZAPISNIK

- 1 N 4. postna, Hugon, šk.
 2 P Frančiška Pavlan, dev.
 3 T Rihard, šk., Hionija
 4 S Izidor šk., Dori
 5 Č Monika sp., Vincenc Fer
 6 P Celestin pap., Viljem
 7 S Herman sp., Klotar
 8 N Tiha ned., Žal. M. B.
 9 P Marija Kleofa, dev.
 10 T Terencij, mučenec
 11 S Leon I., Vel., papež
 12 Č Lazar, tržaški muč.
 13 P Hermenegild sp., Ida
 14 S Justin muč., Valerijan
 15 N Oljčnica, Anastazija
 16 P Lambert, šk., Bernardka
 17 T Anicet pap., Robert
 18 S Apolonij, Elevterij
 19 Č Ema kr., Leon IX, p.
 20 P Elijana, dev.
 21 S Anzelm cerkv. uč.
 22 N Velika noč, Vstaj. Gosp.
 23 P Velikonočni ponedeljek
 24 T Jurij vitez, mučenec
 25 S Oblet. osv., drž. praz.
 26 Č Kletin Marcelin, muč.
 27 P Cita sp., Peregrin
 28 S Vital in Valerija, spozn.
 29 N Bela nedelja
 30 P Kat. Slenska, Marijan

Dan vstaje

ZAPISNIK

M A J

- 1 T Praznik dela
- 2 S Patrociniij sv. Jožefa
- 3 Č Najdba sv. Križa
- 4 P Florijan, Gotard, šk. ☿
- 5 S Evlogij, muč., Pij V pap.
- 6 N 3. povel., Judita muč.
- 7 P Flavija, dev., Stanislav
- 8 T Bonifacij IV, pap.
- 9 S Gregor nacijaški, šk.
- 10 Č Antonin šk., Job očaj
- 11 P Frančišek (Žiga) m. ☾
- 12 S Pankracij in tov. muč.
- 13 N 4. povel., Servacij šk.
- 14 P Bonifacij, šk., Fortunat
- 15 T Ivan La Salle, spozn.
- 16 S Janez Nep., Ubald, šk.
- 17 Č Paskal Bajl., spozn.
- 18 P Feliks sp., Venancij
- 19 S Peter Celestin, Ivo sp. ☿
- 20 N 5. pov., Bernard Sienski
- 21 P Viktor, muč., Valent, sp.
- 22 T Rita da Cascia, Julija, d.
- 23 S Deziderij, škof, (Željko)
- 24 Č Estera, Marija Pomoč.
- 25 P Urban I. papež
- 26 S Filip Neri, sp. ☾
- 27 N 6. povelik, Natalija, d.
- 28 P Avgustin Canterb., šk.
- 29 T Marija Paciška, sp.
- 30 S Ferdinand, kr., Dev. Or.
- 31 Č Vnebohod Gospodov

ZAPISNIK

- 1 P Krescencij, mučenec
- 2 S Erazem šk. ☿
- 3 N 7. povelik, Klotilda, kr.
- 4 P Kvirin, škof
- 5 T Bonifacij, škof
- 6 S Norbert, muč., Kandid
- 7 Č Robert šk., Pavel šk.,
- 8 P Medard šk., Severin
- 9 S Primož in Felcijan,
- 10 N Bink., Prih. sv. Duha ☾
- 11 P Barnaba, ap., Darinka
- 12 T Onofrij, Janez Fakund
- 13 S Anton Padovanski, sp.
- 14 Č Svetogorska Mati božja
- 15 P Vid in tov. muč.
- 16 S Avrelijan, mučenik
- 17 N 1. pob., Sv. Trojica
- 18 P Efrem, pušč. ☼
- 19 T Gervazij in Protazij
- 20 S Silverij p., Adalbert
- 21 Č Sveto Rešnje Telo
- 22 P Pavlin Nolanski, spozn.
- 23 S Nazarij, Valter, spoz.
- 24 N 2. pob., Jan. Krstnik
- 25 P Viljem, opat ☾
- 26 T Vigilij šk., Pelagij
- 27 S Ladislav kr., Hema, kr.
- 28 Č Atilij muč., Heraklit
- 29 P Sveti Peter in Pavel
- 30 S Marcijal, spr. sv. Pavla

*Drž. praznik. Progl.
republike*

binkoštna kvatre

ZAPISNIK

- 1 N 3. pob., Presv. kri ☿
 2 P Obiskov. Marije Dev.
 3 T Irenej muč., Leon II.
 4 S Urh, škof, Berta, dev.
 5 Č Ciril in Metod slov. ap.
 6 P Marija Goretti, T. Moore
 7 S Klavdij, opat
 8 N 4. pob., Edgar, spozn.
 9 P Leticija, dev., Brikcij
 10 T Felicita muč., Ljuba ☾
 11 S Pij I. pap., Olga
 12 Č Janez Gvalbert sp.
 13 P Anaklet papež, Sara
 14 S Bonaventura, škof
 15 N 5. pob., Henrik, cesar
 16 P Karmelska Mati božja
 17 T Aleš sp., Marcelina ☿
 18 S Kamil Lelijski spozn.
 19 Č Vincenc Pavlanski sp.
 20 P Hieronim, Elija, prerok
 21 S Prakseda muč., Danijel
 22 N 6. pob., Marija Magd.
 23 P Apolinarij, škof
 24 T Kristina, dev., Boris ☾
 25 S Jakob, ap., Rado
 26 Č Ana, mati Dev. Marije
 27 P Pantaleon, m., Izaija
 28 S Nazarij in tov., muč.
 29 N 7. pob., Marta, dev.
 30 P Abdon in Senen, m.
 31 T Ignacij Lojolski, sp. ☿

ZAPISNIK

- 1 S Vezi sv. Petra, Makab.
 2 Č Porcijunkula, Alfonz L.
 3 P Najdenje sv. Stefana
 4 S Dominik Guzman sp.
 5 N 8. pob., Marija Snežna
 6 P Sikst II., papež
 7 T Kajetan pušč., Donat
 8 S Hermina, Čirjak in t.)
 9 Č Janez Vianney spozn.
 10 P Lovrenc, mučenec
 11 S Radegunda, kr., Tiburcij
 12 N 9. pob., Klara, dev.
 13 P Hipolit, mučenec
 14 T Stanislav, Kostka
 15 S Vnebovzetje M. D. ☿
 16 Č Rok, spozn., Joahim
 17 P Hijacint, spoznavalec
 18 S Helena, kralj.
 19 N 10. pobink., Janez Eud.
 20 P Samuel, prer., Filibert
 21 T Ivana Šant., dev. ☾
 22 S Timotej, Srce Mar. ☾
 23 Č Filip Ben. (Zdenko)
 24 P Jernej ap., Ptolomej
 25 S Ludvik kr., Genezij
 26 N 11. pobink., Aleksander
 27 P Jožef Kalasancij, sp.
 28 T Avgustin, cerkv. uč.
 29 S Sabina, Obl. Jan. Kr.
 30 Č Roza Limanska ☿
 31 P Rajmund sp., Abondij

ZAPISNIK

- 1 S Egidij op. (Tilh)
- 2 N 12. pobink., Štefan, kr.
- 3 P Pij X. papež, Ktelijska dev.
- 4 T Rozalija dev., Marino
- 5 S Albert, Lovrenc Giust.
- 6 Č Caharija pr., Petronij
- 7 P Regina dev., Marija P.)
- 8 S Rojstvo Marije Device
- 9 N 13. pobink., Gorgonij, m.
- 10 P Nikolaj Tolentinski, sp.
- 11 T Hijacint in Prot.
- 12 S Ime Marijino, Gvido
- 13 Č Mavrilij, Hedvika
- 14 P Povišanje sv. Križa ☿
- 15 S Žalostna Mati božija
- 16 N 14. pobink., Ljudmila, d.
- 17 P Lambert, Elda, dev.
- 18 T Jožef K., Evstorgij
- 19 S Januarij, muč., Ahac
- 20 Č Evstahij in tov., muč. ☾
- 21 P Matevž ap. evangelist
- 22 S Mavricij in tov. muč.
- 23 N 15. pobink., Lin. pap.
- 24 P Gerard, spozn.
- 25 T Avrelija, muč., Kleofa
- 26 S Ciprijan in Justin, m.
- 27 Č Kozma in Damijan, m.
- 28 P Venceslav, kr. ☿
- 29 S Mihael, nadangelj
- 30 N 16. pobink., Hieronim

jesenske kvatre

Civ. slovenost

ZAPISNIK

- 1 P Remigij, škof
 2 T Angeli var., Teofil
 3 S Terezija Det. Jezusa
 4 Č Frančišek Asiški sp.
 5 P Placid in tov. Tulija
 6 S Brunon in tov., muč. ☾
 7 N 17. pobink., Roženven.
 8 P Brigita, spozn., Pelagija
 9 T Dionizij Areop., Publija
 10 S Frančišek Borgia, sp.
 11 Č Placidija, Aleksander
 12 P Serafin sp.
 13 S Edvard kr., Venancij ☽
 14 N 18. pobink., Kalikst, p.
 15 P Tereza Avilska, spozn.
 16 T Gal m., Bertrand
 17 S Hedvika, kraljica
 18 Č Luka evangelist, Cirila
 19 P Peter Alkantarski, sp.
 20 S Irena, devica ☾
 21 N 19. pobink., Uršula, dev.
 22 P Donat, škof, Vera
 23 T Boecij sp., Domicij
 24 S Rafael, nadangel
 25 Č Krišpin, muč. Darija
 26 P Evarist pap., Rustik
 27 S Fidencij in Venancij
 28 N 20. pob., Kristus K. ☽
 29 P Ermelinda, dev., Narcis
 30 T Saturnin muč., Liberat
 31 S Volbenk šk., Kvintin

☽ Ctv. slovesnost

ZAPISNIK

NOVEMBER

- 1 Č Vsi sveti
- 2 P Spomin na vernih duš
- 3 S Silvija dev., Hubert
- 4 N 21. pobink., Karol B.
- 5 P Elizabeta in C., sp. ☾
- 6 T Lenart šk., Kalinik
- 7 S Ernest opat, Zdenka
- 8 Č Evfrozina, dev., Gotfrid
- 9 P Orest, muč., Beata
- 10 S Andrej Avelinski sp.
- 11 N 22. pob., Martin, šk. ☼
- 12 P Renat, muč., Kunibert
- 13 T Brikcij, sp., Omobono
- 14 S Jozafat šk., Serapijon
- 15 Č Lepold sp., Albert V.
- 16 P Jedert dev., Edmund, šk.
- 17 S Gregor čudodelnik, šk.
- 18 N 24. pobink., Odon, š.
- 19 P Elizabeta, kraljica ☾
- 20 T Agapij šk., Benigno
- 21 S Darovanje Marije Dev.
- 22 Č Cecilija dev. muč.
- 23 P Klement, papež
- 24 S Hrizogon, Janez od Kr.
- 25 N Katerina Aleks.
- 26 P Lenart Portomavriški
- 27 T Virgilij šk., Valerijan ☼
- 28 S Sosten, mučenik
- 29 Č Saturnin šk., Blaž
- 30 P Andrej, ap., Justina

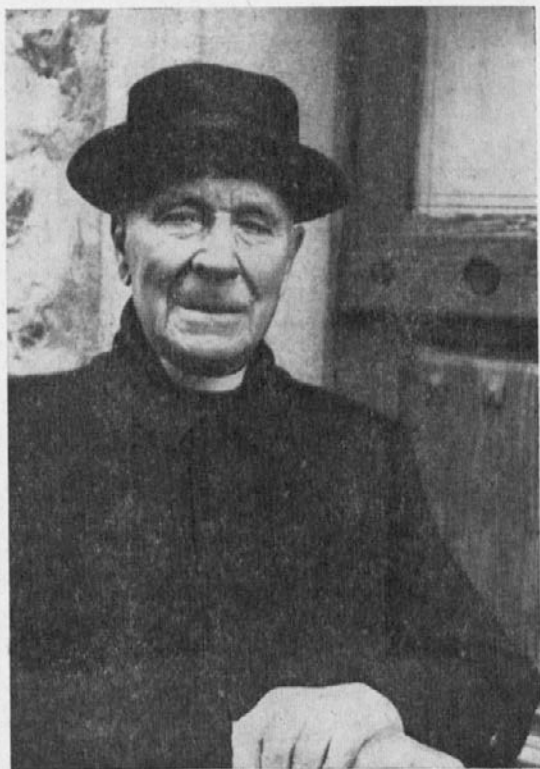
ZAPISNIK

- 1 S Evazij, škof
- 2 N 1. adventna nedelja
- 3 P Frančišek Ksaver
- 4 T Barbara, devica, muč. ☾
- 5 S Saba muč., Dalmacij
- 6 Č Miklavž škof
- 7 P Ambrož c. uč.,
- 8 S Brezmadežno sp.
- 9 N 2. adv., Sir, škof
- 10 P Melhijad, papež
- 11 T Damaz, papež ☿
- 12 S Amalija kr., Aleksander
- 13 Č Lucija dev., Lučka
- 14 P Pompej šk., Spiridijon
- 15 S Ahil, škof, Kristina
- 16 N 3. adv., Adela, dev.
- 17 P Lazar, spozn., Živko
- 18 T Gracijan, škof, muč. ☾
- 19 S Fausta, vd., Anastazij
- 20 Č Evgenij in Makarij muč.
- 21 P Tomaž, ap., (Tomislav)
- 22 S Frančiška Kab., Demetrij
- 23 N 4. adv., Viktorija, kr.
- 24 P Adela, opatinja
- 25 T Božič, Rojstvo G.
- 26 S Štefan, prvi muč. ●
- 27 Č Janez Evangelist, ap.
- 28 P Ned. otročiči, Živko
- 29 S David kr., Tomaž
- 30 N Evgen, škof, Liberij
- 31 P Silvester, papež

adventne kvatre

ZAPISNIK

† Mons. IVAN TRINKO

Sonet ¹⁾

*Kakor voda pogorskega potoka
šumi, bobni, razbija se na skale
in se drobi v iskrice s cvitlo-zale
silno germeč u brezna pregloboka.*

*Kadar dolina sprejme ga široka,
ko da bi skor moči mu vse zaspale,
mirno počasno se razvija dale,
dokler ne pride do svoj'ga iztoka:*

*Živosti polno tak serce mladosti
naprej sò silo se pusti derviti
kedar še let na njim ne tehta dosti.*

*Pa kadar ga postarajo že leta,
sila mu je enkrat se upokojiti,
ker mu živost je prejšnjih dni odvzeta.*

¹⁾ Zgornji sonet je prepisan iz IV. snopiča »Pesmice-iz Trinkove literarne zapuščine. Nosi podpis Janez Trinko, Tarčmunjan, in letnico 1880-81. Besedilo smo ohranili kot je v izvirniku.

STOLETNI KOLEDAR

1962

Dandanes se ljudje pri ugibanju, kakšno bo vreme, zelo radi ravnaajo po luninih spremembah. Dostikrat se po dnevu spremembe lune tudi vreme res izpremeni.

V dostih slučajih pa je že uganil stoletni koledar, ali bo šlo na lepše ali na slabše. Zato podajamo tukaj v izvlečkih vremenske napovedi po mesecih.

Januar: Stoletni koledar je napovedal lepo vreme do 6. januarja (res je držalo tako). Nato do 15. bolj mrzlo, nato pa v gorskih pokrajinah celo sneg do konca meseca.

Februar: Ta nas bo pozdravil s temperaturo 0° C. Proti 10. v mesecu bo mrzlo in snežno. V drugi polovici meseca pa bo bolj nestalno, a milejše vreme.

Marec: Prvih deset dni bo spremenljivih. Bo še mrzlo, a prve pomladanske sapice bodo že pihljale. Od 15. do 25. bo suho in bolj toplo vreme. Zadnje dni v mesecu pa spet mraz, v gorah celo sneg.

April: Začetek bo surov in nestalen, proti 15. v mesecu milejše. Sledi mrzlotni obrat, a od 25. dalje prijazni in mili dnevi.

Maj: Po prvih toplih dneh zopet hladneje, posebno v gorah. Od 8. do 14. maja nevarnost zmrzali. Od sredine meseca dalje pa toplo in nagnjeno k nevihtam.

Junij: V začetku hladno in deževno, potem pa bo jasno in vroče. Sredi meseca bo nastal vremenski preobrat na hladno. Po 20. pa zopet toplo in na koncu celo vročina z nevihtami.

Julij: Prvi dnevi bodo topli in z nevihtami, nato bo par hladnih dni. Po 12. pa velika vročina, ki bo nekoliko popustila proti koncu.

Avgust: Razen okrog 6. in 22. v mesecu bodo vsi dnevi pretežno suhi in vroči. Neviht bo malo.

September: Prvi teden bo spremenljiv na hladno. Nato se bo zboljšalo in ogrelo do 20. Zadnjih deset dni pa bo mrzlih in delno oblačnih.

Oktober: Do 10. bomo uživali lepo vreme. Šele v sredini meseca vetrovno in mraz. Po 20. pa nastopi bolj toplo, a s ponočno slano. Ob koncu meseca bo deževje in surovo vreme.

November: Do sredine meseca bo nestalno vreme. Potem pa vedno bolj mrzlo, zlasti ponoči. Ob koncu meseca bo surovo s snežnimi zameti v gorah.

December: V začetku ne bo hudega mraza, pač pa zelo oblačno. V sredini meseca pa bo pritisnil mraz, zlasti v južnih krajih. Božični dnevi bodo razmeroma lepi, na jugu bo mraz. Za konec leta bo vladal mraz in sneg.

Na splošno se torej ne obeta slabo leto. Kako bo pa v resnici, opazujte s Koledarjem v roki in k letu boste povedali.

Cerkve v Slovenski Benečiji

Po vaseh v goratih zapadnih krajih videmske pokrajine, koder živi še danes slovenski rod, je raztresenih nad 33 večjih in manjših cerkva. Posebnost teh svetišč je v njih zunanjem slogu, v umetniškem okrasju notranjščine in zlasti v nekaterih oltarjih, takozvanih »zlatih oltarjih«, ki dokazujejo svojske značilnosti, kakršnih ne opaziš v sosednih furlanskih cerkvah. Mojstri, ki so

pustili sledove svojih del v teh slovenskih cerkvah, so prihajali po večini iz sosednih slovenskih krajev.

Iz teh dveh dejstev, iz sloga in iz izvora, smemo sklepati na posebne domače umetnostne elemente, ki so prihajali od 15. stoletja dalje z vzhoda in samo v majhni meri iz centralne Evrope ali z zapada. Pokrajina Slovenske Benečije kaže torej tudi po svojih cerkveno - umetniških značilnostih povsem slovensko lice.

Podrobne študije, ki so izšle zlasti v furlanski reviji »Sot la nape«, potrjujejo zgornjo trditev. Posebno zanimiva je v tem pogledu razprava G. Marcettija.

Omejen prostor v našem Koledarju nam brani bolj na široko opisovati naše cerkve in njih značilnosti, kar bi bilo zelo zanimivo, zato se moramo zadovoljiti le s splošnimi označbami. Že iz hitrega pregleda bodo bralci spoznali, da tudi cerkvena umetnost v Beneški Sloveniji dokazuje nje slovensko poreklo.

Večina cerkva v naših beneških krajih je nastala v drugi polovici 15. stoletja. Letnico in stavbarja dokazujejo tudi kameniti epigrafi, kar v drugih furlanskih cerkvah iz iste dobe manjka. Nad dvanajst cerkva je ohranilo svoje prvotno lice. Med te šte-

jemo cerkev sv. Silvestra v Dolenji Mjersi, sv. Jakoba v Bjači, sv. Lucije v Kravaru, sv. Kvirina v Špjetru ob Nadiži in druge. Nekaterе druge cerkve, kot na primer sv. Mohorja v Čelah, so še iz prvotnejšega datuma, samo da so stavbi pozneje še kaj dodajali: stebrišče pred pročeljem, zakristijo ob prezbiteriju, polkrožna okna na stranskih stenah. Prizidke so dodajali posebno pri tistih cerkvah, ki so postale sedež kaplanije ali vikarije. Prizidavali so pa tudi pri tistih cerkvah po planinah in višje ležečih vaseh, kjer so imeli zaobljubljen »se-njan«, kot pri cerkvici v Spinjonu (podruž-

Cerkev pred Landarsko jamo

nica sv. Ivana v Čelè pred Landarsko jamo), v Kanalacu, v Marsinu.

Na prvi pogled se beneško-slovenske cerkve ne ločijo dosti od sodobnih furlanskih. Orientacija je skoro pri vseh ista: pročelje obrnjeno proti zapadu, kor proti vzhodu. Glavna ladja ima povečini pravokotno obliko in dolžino okrog deset metrov. Spredaj je dozidano kvadratno stebrišče ali vhodna veža, ki največkrat nima stranskih zidov. Nad vhodom je stala bifora za zvonove, katero je ponekod nadomestil zvonik v kasnejši dobi. Streho krijejo korci, znotraj je pa strop odkrit kot pri bazilikah. Pri večini prezbiterijev križa svod ogrodje v obliki gotičnih reber. Vhodna vrata in stranska okna kažejo obliko ošiljenega vrha, dočim so okna na pročelju navadno pravokotna. Stegne so zidane iz kvadratnih kamenov. Ostrešek je običajno preprost ali nazobčan.

Te so skupne oblike s sosednimi furlanskimi. Vendar se pa pri slovenskih cerkvah pokažejo tudi bistvene razlike. Povečini so višje in krajše od onih v sosednih furlanskih vaseh. Veža pred vhodom ima po navadi severno (levo) stran zazidano. Dosti cerkva pa kaže popolnoma zazidano cerkveno lopo (sv. Matija v Hosnè, sv. Andrej v Kravaru). Zvonik je običajno širši kot pri

furlanskih cerkvah, sicer zavzema eno tretjino pročelja. Spodaj je širši kot proti vrhu in navadno brez okraskov.

Cerkev sv. Lucije v Kravaru

Poglejmo še v prezbiterij. V slovenskih cerkvicah poznega 15. stoletja se opazijo na stropu tudi stranski ključi, kjer se križajo rebra. Na glavnem ključu nad oltarjem je po navadi upodobljena Kristusova ali Marijina glava, na stranskih pa doprsne figure svetnikov, katerim je posvečena cerkev.

Redko pa zasledimo slike na svodu ali stenah. Vendar pa opažamo tudi tu delo mojstrov iz Slovenije. V Tjeji so vidne freske iz šole mojstra Janeza Ljubljanskega, v Ibani enako. V Kravaru je risal Jernej iz Loke ali kak njegov sodelavec. Razbere se tudi letnica: 1536. Med leti 1510 in 1540 je delal v beneško-slovenskih farah tudi Pavel Thanner, ki je porisal prezbitrije v Svinem in v Borjani v Kobariškem kotu.

Cerkev sv. Antona v Klenjah

Na podlagi napisov se pa more ugotoviti, da so v pokrajini delovali štirje slovenski stavbarji. Prvega omenim mojstra Andreja iz Škofje Loke. V cerkvi pred Landarsko

jamo je vklesal svoj epigraf: *maister. andre. von lack. - Jacob - 1477*. Ta Jakob je bil bržkone njegov pomočnik. V slogu mojstra Andreja so zidane še mnoge druge cerkve v Slovenski Benečiji, in sicer v Bjaču, v Ràvneh, Klenju, Kravaru, Čenti, Ruonacu, v Gorenji Mjersi, Brnasu in nad Prapotnem. On sam je pa pustil svoj podpis in letnico 1477 v treh cerkvah: sv. Ivan v Čelè, v Porčinju in pri Briščih; slednji dve sta že v razvalinah. Na sosednji kobariški strani pa v Volarjih in v Borjani.

Cerkev sv. Jerneja v Brnasu

Poleg že omenjenih dveh stavbenikov je gradil na slovenskem ozemlju tostran meje tudi mojster Martin Petrič. Na cerkvi sve-

tega Kvirina se razbere njegov podpis: *Anno domini 1493 Mag...r Marti... Petr...* Številka 3 se bere lahko tudi kot 5.

Četrty je pa bil mojster Luka, ki je zgradil cerkev sv. Silvestra v Dolenji Mjersi leta 1498. Napis: *magister Lucas*, ni prav dobro čitljiv.

Omenil sem že kot neko posebno slovensko umetnost v nekaterih teh cerkva tudi bogato izrezljane glavne oltarje ali takozvane »zlate oltarje«. Rezbarska umetnost iz druge polovice 17. stoletja je v nekaterih

Cerkev sv. Mohora in Fortunata v Čelah

slovensko-beneških cerkvah pustila odlična dela. Leseni oltarji so izrezljani in po navadi tudi pozlačeni. Tudi to je tipična slovenska umetnost, ki je bila doma na Cerkljanskem.

Sam Ivan Trinko je pisal v Jadranskem Almanahu 1923 v spisu »Beneška Slovenija« o umetniku Luki Scharfu (Šarf), ki je bil doma iz cerkljanskih hribov in je delal »zlate oltarje« po Beneški Sloveniji. Mojster se je podpisal z letnico 1695 na oltarju v Kravaru. Podobne oltarje zasledimo še v podružni cerkvi sv. Lucije, ki tudi spada pod Kravar; potem še v Klenju, v Hosnè,

Cerkev v Špetru ob Nadiži

v Ruonacu (preprostejša oblika), Dolenji Mjersi in zelo bogato okrašeni zlati oltar v cerkvi sv. Jerneja v Dolenjem Barnasu.

Že ta kratki obisk po cerkvah slovenskih vasi ob Nadiži in Teru pokaže marsikaj zanimivega. V prvi vrsti pa dokazuje preko elementov svoje cerkvene umetnosti na lastno samobitnost in obenem na povezavo med dvema umetniško kulturnima krogoma, slovenskim in furlansko-italijanskim.

r. b.

Nježa s Petjaga

V pondeljek 16. Marca 1444 neka *Gnesa* iz Petjaga je bila v Čedadu pri Dominiku, sinu pokojnega Antona iz Florence, da bi z notarskim pismom podarila svoje imenje nečaku Henselmu ali Jancilinu, kakor so ga po domače imenovali. Pismo na pergameni je last farnega arhiva v Špjetru in je po navadi tistih časov sestavljeno v latinščini. Za tolmača je bil Johannes Lombardus, in tako je bila Nježina volja predstavljena *de Sclabonica* v latinsko govorico.

Nježa je bila *uxor relictā quondam Crase* (tudi *Crise*) = žena zapuščena od pokojnega Križa; kar da misliti, da je vdova ime-la svoj zakonski križ, kakor ga ima pač še danes marsikatera žena. Naj bo s tem kakor hoče; to pa je zanimivo, da so v pismu ohranjena krajevna imena, ki se niso dala predjati v latinski jezik.

Nježa je podarila Jancilinu:

1) Prostor in zidane hrame pri zemljišču cerkve svete Doroteje, v kraju, ki spada pod Petjag in se imenuje *TIGL*: to bi morala biti LIPA. Saj je tudi v listini 26. 7. 1573 pisano, da je škof Lucas Byzantius posvetil cerkev sv. Luka *villae Ponteaci - Canallis Sti Petri de Natisone in Sclabonibus*, cerkev pa je ona pri Lipi.

2) Eno brajdo za dve njivi, blizu Nadiže, na kraju *pot oreth di tullina* = pod orehom v dolini.

3) Tri njive *in loco vocato thepenapoglie* = tepeno polje.

4) Eno senožet za dve kopi sena v *chraynebrich* = krajni breg.

5) Eno senožet za približno tri kope *ultra montem Mečana* = čez goro Mečane. (V originalu Mečana, s cediljo.)

6) Eno senožet za približno tri senoseke *in loco vocato Mlacha* = Mlaka, pri studencu *de Pontegliacho*.

7) Eno senožet pri potoku *in loco vocato Riu*.

Henselmus Jancilin se je obvezal za dve maši, ki se bodo darovale v cerkvi svetega Petra, in je obljubil, da bo skrbel za Nježo kot za svojo lastno mater.

Izročanje posestva je sledilo v nedeljo 22. marca 1444 pri Lipi, *in loco vocato TIGL*, pri stanovanju prej imenovane Nježe, zapuščene od *quondam Crise* = pokojnega Križa. Iz Čedada sta prišla notar in Johannes Lombardo s čevljarjem Nicolau de Saubia. Za priče so bili naprošeni in klicani Nicolaus Ros, Mathia pok. Mauricija, Štefan sin Antona Herbust, Mauro sin Horbita, Blaž Voiječ in Blažut, vsi iz Petjaga.

Tam so dali v roke Henselmu Jancilinu nekaj slame s strehe in nekaj zemlje, kakor je to v navadi, v znamenje, da je zdaj on resnično posestnik in gospodar vsega tega premoženja.

Nježa je vse to zahvalila in potrdila in napravila likof.

(PELEN)

Stara gora

V davnini kot v Karantaniji
je zažarela cerkev z Gospo Sveto
s pesmijo slovensko peto:
krilatci plavajo kot v sanji.

Ob Materi nebeški, ki kraljuje
tu z zlato mirotvorno krono,
kako jaz ljubim to Madono,
ki z angeli me navdihuje.

Gotovo so iskali Mater večno
pradedje, romarji v božje zarje,
sezidali njej lepe te oltarje,
rešili dušo so nesrečno.

O, Gospa Sveta, ista kot v Bršljanu,
na Sveti gori, v božjem blišču,
se zdi mi, da sem v neba svetišču,
v božjem, Kristovem pristanu.

S Sinom narod odrešuje,
stoletja že kot v Betlehemi,
da ne bi taval vedno v temi,
vsako dušo v nebo spremljuje.

(MALI VITEZ)

REZIJA

nekdaj in sedaj

Rezijansko dolino ob »vodi« in zlasti nje prebivalce je opisovalo že dokaj lepo število raziskovalcev in znanstvenikov. Zanje se je začel zanimati avstrijski znanstvenik Potocky že leta 1816. Najbolj temeljito je proučeval rezijansko narečje varšavski univerzitetni profesor Baudoin de Courtenay. Razen tujcev so se za najbolj zapadno vejo slovenstva zanimali tudi naši pisatelji od Simona Rutarja, preko domačina Ivana Trinka do zadnjih.

Po Rutarju posnemamo, da segajo kronike in farni zapiski Rezijske do leta 1560. V njih zasledimo lepa domača družinska imena: Bohač, Bilina, Butul, Brida, Bobac, Kus, Hreg, Letič, Mužnik (iz Muzci), Pihlič in še druga. Italijanski priimki pa so bili Clement, Francon, Longino, Paletto. Oblast nad Rezijo je imela benediktinska opatija v Možnici vse do leta 1777.

Opat je v srednjem veku užival po rezijanski dolini vse takozvane regalije: do lova, sekanja gozdov, mlinov. Opatijski zaup-

niki so nadzirali ceste, sejme in zborovanja vsake soseske. Beneška vlada je pa v tistem letu odvzela možniškim benediktincem vso posvetno oblast. Cerkveno pa je Rezija še vedno spadala pod Možnico.

Moški so se oblačili po furlanski noši. Ženske so pa bolj ohranile domačo nošo. Do členov dolgo črno kikljo, čumažat imenovano. Prepasana je bila s črnim pasom. Na glavo so si privezale barvano ruto. Za nedelje in praznike so pa nosile belo pečo, tako zavezano, da je pokrivala le polovico glave. Desni konci peče so viseli po ramenih. Moški so hodili po svetu krošnjarit ali pa kot loncevezci in škarjebrusi. Na hrbtu so nosili visoko krošnjo, ki se je naslanjala na glavo.

Ženske so le redko šle krošnjarit. Tedaj so nosile na hrbtu širok oprtnjak, navadno s »suho robo«. Nekaj jih hodi še danes okoli prodajat lesene kuhalnice, žlice, obešala. Leseno poljsko orodje že ne več. Večina jih je pa ostala doma in so obdelovale male peščne njive in vrtove. Pridelovale so krompir, zelje, repo in koruzo za polento, ki je bila s sirom glavna ljudska hrana. Imeli so tudi staje, kamor so poleti gonili živino.

Rezijani so živeli precej siromašno, nič drugače ni tudi danes v več vaseh. Pač pa

so bili včasih bolj vesele narave kot so danes. Zelo radi so prepevali in plesali. Njih poseben ples je bil »rezijanka«, ki se je močno priljubil tudi po Kobariškem in Tolminskem. Danes se je tudi to ljudsko rajanje umaknilo modernim plesom. Zaplešejo ga morda še 15. avgusta po »šmarni maši«.

Do današnjih dni se je pa v Reziji dosti spremenilo. V cerkveni in upravni razdelitvi imajo lastne fare in občine. Središče je lepo urejena in pozidana Ravenca z zaselki Križci, Lipovec, Martinji laz. V spodnjem koncu 20 kilometrov dolge doline ob »vodi Beli« je večji kraj Na Beli z zaselkom Tam pod klancem. V sredini stoje na osojni strani Muzcev Osojane in Njiva s Hostami, Loščaci in Longiščem. Dobra pot vodi še do Solbice z Ledinami. Pri Koritih pod Kaninom se pa dolina stisne in skoraj popolnoma zapre proti Učji in Tam v Položah. Kraji so ostali kot so bili pred sto leti, samo s to razliko, da je število prebivalstva več kot za eno četrtnino manjše. Spremenili so se tudi ljudje. Stare čumažate in peče so romale v omare in skrinje. Ljudje, zlasti ženske se pa oblačijo po moderno. Moški ne hodijo več s krošnjo po svetu, marveč za boljšim zaslužkom v Švico, Nemčijo, Francijo. Krošnjarji so se spremenili v sejmarje, ki vozijo z mo-

tocikli ali avtomobili svoje blago na prodaj. Kakor obleka in delo, tako se je v Reziji tudi hrana spremenila. Polenta s sirom ali batudo je le še za brezzobe starce. Pri mladih mora tudi jed biti drugačna. In na koncu še ena ugotovitev: domačini mešajo v svoje nekdanje pristno domače narečje vedno več tujih besed. Kmalu bodo značilnosti rezijanske doline in nje prebivalcev ostale le še daven spomin.

r. b.

Naš lepi slovenski jezik, ki ga marsikdo naših tako rad pozablja ali pači, je po naših krajih doma že iz davne starosti.

Ni nastal morda šele v zadnjih časih; naša materina govorica ni kako uvoženo blago zadnjih časov ali morda celo izumetničena govorica kakih političnih strank.

NAŠI MOŽJE

Pre Lojze Končnjak

V dobi okrog prve svetovne vojne je bil za kaplana v Matajuru pre Lojze Končnjak iz Gorenjega Barnasa.

Bil je močne postave, saj je imel sto kilov; dobrega srca in bistre glave. Ni se dobilo tedaj boljšega pridigarja v Beneški Sloveniji in morda tudi ne v Furlaniji. Povsod, kjer je bil kak shod, so ga vabili. Ljudje, odrasli in mali, so ga poslušali ves čas, ne da bi se ganili.

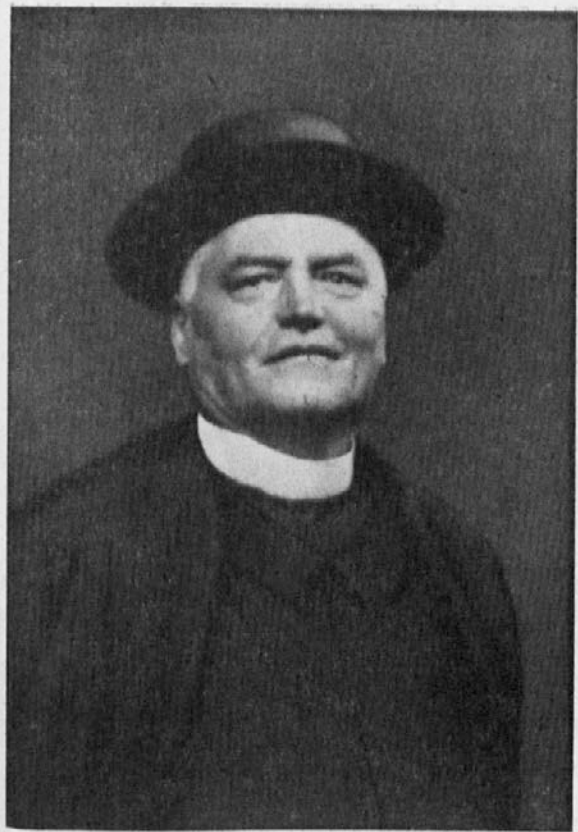
Nekoč je bila pri Devici Mariji »delle Grazie« v Vidmu neka obljuba cele špetarske dekanije; imel je on častni govor. V cerkvi je bilo tudi mnogo Furlanov, kateri niso seveda razumeli slovenskega jezika, pa vsi so ostali kakor uročeni in strmeli v pre Lojzeta; potem so se čudili: »Ta je pa velik pridigar.«

Pri neki drugi svečanosti, ko je pridigoval v Mortelianu, je zagledal v nekem kotu trga dele velikanskega kipa Odrešenika. Pavyprašal je in izvedel, da so nameravali va-

ščani deti ta velik kip na vrh svoje cerkve, pa da so se premislili. Pre Lojze ga je takoj kupil za sto lir in že drugi dan ga je dal peljati do Jeronišča in potem prenesti v Matajur. Tisti kip Odrešenika še dandanes stoji pred cerkvijo. V le-tej priložnosti je bil šaljivo rekel: »Cena Kristusa se je povišala: kajti Judež ga je barantal za trideset denarjev, Mortelianci pa za sto.«

V farovžu je bilo ognjišče, klopi naokrog pri stenah in stene so bile črne od saj. Ni hotel nikoli popraviti, kajti, kakor se je sam pohvalil, ta je bila njegova »kovačija«. Pa vendar »kovačija« je bila pogostoma nabita z obiskovalci. Od vseh strani so hodili k njemu kakor na božjo pot in tedaj ni nihče opazil, da so bile stene sajaste in klopi trde, ker duhovitost pre Lojzeta se je tako svetila, da so ure prehitro potekale.

Nekoč, za časa velikonočne spovedi, se je bilo nasulo kakšnih deset spovednikov. Po večerji so bili duhovniki trudni od dolge poti. Domači gospod jih ni imel kam shraniti za čez noč; tega pa jim ni povedal, in kuharico, ki je bila v skrbeh, je poslal spat. Potem je začel pripovedovati smešne, eno za drugo, brez prenehanja, dokler ni potegnil mežnar za zvon ob jutrnici. Vsi so ostali

č. g. Alojz Blažutič, po domače Končnjak

presenečeni: mislili so, da še polnoči ni. Samo pre Lojze se je posmejal.

S svojim bistrim umom si je znal pomagati v vsaki zagati. Pod farovžem je vrt in za vrtom je bila hosta z visokimi bukvami, tako da ni moglo sonce prisijati na vrt. Hosta pa je bila last nekoga iz spodnje vasi. Spodnja vas, kakor pogosto se to prigodi, je imela starinsko nevoščljivost na Matajurce in, seveda, na kaplana še posebno. Ta človek se je veselil in hvalil, da njegove bukve mečejo senco na kaplanov vrt. Pre Lojze se mu nekoč približa in mu lepo priporoča, da naj ne seče hoste, češ da mu zaradi sence raste presneto lepa solata. Še tisti teden so bile bukve posekane in sonce je lepo sijalo na gospodov vrt.

Od vseh zgodbic, ki se pravijo o njem, naj bo še ta. Neki profesor iz Trsta mu je bil prinesel v dar neko opico, Berta po imenu. Ta je bila brihtna žival in je delala velike preglavice svojemu gospodarju. Na primer, lovila je male piščance po vasi, jih nesla na visoko drevo in jih kar žive skubla. Ko je šel kam, ga je ona spremljala, seveda od drevesa do drevesa.

Nekoč, ko je šel mimo Jevščaka, se je opica ustavila na hruški sredi vasi. V Jevščeku niso bili še nikoli videli take živali.

Pa ti jo zagledajo neke ženice. Opica se je režala v nje, kakor je pač imela navado. Vse prestrašene začnejo kričati: »Hudič je prišel v vas, hudič je prišel v vas!«

Že sedemintrideset let bo odkar je pre Lojze Končnjak umrl, pa njegov spomin je še vedno živ med ljudstvom. Bil je dober duhovnik in zlato srce!

90 - letnica mons. Petričiča

Beneški Slovenci se po pravici ponašamo, da živi in še vedno krepko deluje v naši sredi msgr. Janez Petričič. Njegova spovednica v levi ladji čedajske katedrale je priča neumornega delovanja našega monsignorja, ki je starosta beneškoslovenske duhovščine in sploh vseh duhovnikov videmske nadškofije.

Slavljenec se je rodil dne 31. marca 1871 v Gornjem Brnasu v občini Špeter Slovenov. Po srednješolskih naukih se je odločil za duhovniški poklic. Preden je bil posvečen, je moral še eno leto odslužiti vojaščino. Nato je na praznik sv. Jožefa leta 1899 dosegel posvečenje za služabnika oltarju in svojemu narodu.

Prvo kaplansko mesto je mladi mašnik opravljal v Fojdi. Takrat so župniki v me-

šanih farah še čutili dolžnost, imeti vsaj kaplana, veččega slovenskega jezika. Po prvi službi je bil premeščen na čisto slovensko kaplanijo Podklap. Po smrti župnika Skavnika je prevzel faro v Šlenartu.

Po prvi svetovni vojni leta 1918 je pa postal dekan v Špetru. Mnogi starejši ljudje se še spominjajo njegove častite postave, ki je po čedermacevsko vlivala ljubezen domačim ovčicam in vzbujala spoštovanje pri neprijateljih. Njegova domača beseda je vlivala pogum preganjanim. Zato pa si je tudi prefekt Testa prizadeval, da bo povišan in — odstranjen. Leta 1934 so dekanu Petričiču podelili čast rezidencialnega kanonika v čedajskem kapitlju.

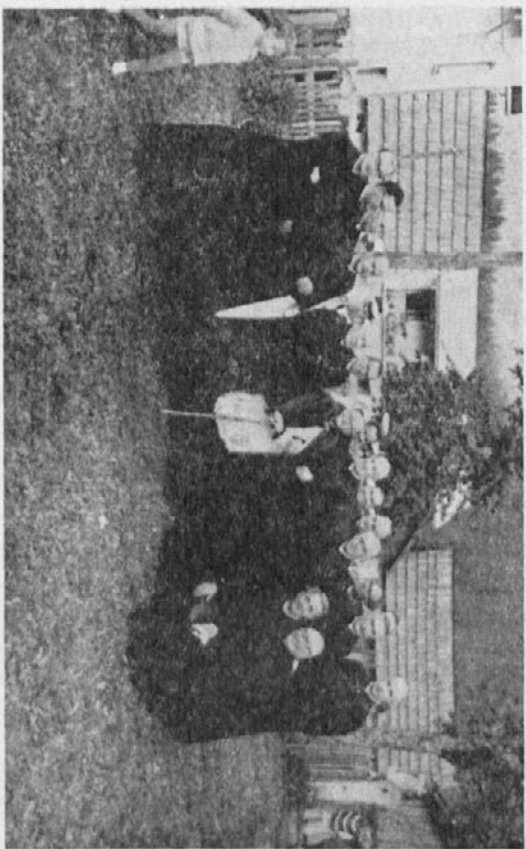
Zasluženi prelat je obhajal 90-letnico pri svojih slovenskih ovčicah dne 25. marca v Šlenartu. Med velikimi svečanostmi, ki so bile resnični odmev ljubezni in spoštovanja do sivega staroste, je bil posvečen tudi glavni oltar v cerkvi presv. Srca Jezusovega. Daroval ga je pokojni msgr. Božo Kjačič. Pri slovesnostih je bil navzoč tudi videmski nadškof, ki je javno čestital slavlencu. Dne 4. aprila je pa počastil prelata celokupni čedajski kapitelj in vsa duhovščina iz dekanije.

Beneški Slovenci si štejemo v veliko čast, da je naš rojak dosegel tako visoko mesto in tudi tako častitljivo starost. Obenem pa nam je žal, da je po njegovem odhodu iz Špetra zamrla vsaka slovenska molitev v njej in umira po vsej njegovi bivši dekaniji.

Slavljencu msgr. Petričiču izraža naše ljudstvo globoko zahvalo za sleherno seme božje in narodne besede, katero je sejal nad pol stoletja v vinogradu Gospodovem.

Biseromašnik Janez Gujon

Na sliki vidimo mons. Petričiča, ki sedi v krogu beneškoslovenskih duhovnikov. Takrat je obhajal visoko slovesnost biserne maše še eden naših mož, preč. gospod Janez Gujon, župnik v Ovčji vasi pod Svetimi Višarji. Dne 24. junija jo je daroval v svoji farni cerkvi. Dva naša jublanta-biseromašnika, oba sinova naše ljube domačije, sta prosila Mater božjo višarsko za svoj rod in dom. Z njima je bilo zbrano v duhu vse naše ljudstvo, ki prosi Boga, da bi ju še dolgo ohranil v zdravju in delu!

Dva jubilanta

Veliki Slovenec

Pred 100 leti, na dan 24. septembra, je umrl v Mariboru eden največjih mož našega naroda, škof Anton Martin Slomšek.

»Tonče s Sloma« se je rodil leta 1800 v hiši preprostega kmeta na Slomu, štiri ure nižje od Celja. Latinske šole je bistri deček obiskoval v Celju. Bogoslovje je pa končal v Celovcu. V materinem jeziku je bil tako podkovan, da so ga še kot bogoslovca postavili za učitelja slovenščine v semenišču. Ko je kaplanoval po Štajerskem je vse drlo k njegovim pridigam, ker je govoril v tako lepi slovenščini, kot da bi »rožice sadil«.

Široko polje delovanja se je odprlo Slomšku, ko je devet let opravljal službo spirituala v celovškem bogoslovju. Prva njegova skrb je bila, temeljito podkovati bodoče duhovnike v slovenščini, ker je dobro vedel, da mora dušni pastir popolnoma razumeti jezik izročenihi mu ovčic. Sploh ga je pri vsem delu vodilo geslo:

*Sveta vera bodi vam luč,
materina beseda bodi vam ključ!*

Ker se je dobro zavedal, kako blažilno vpliva lepa pesem na človeško srce, je za-

čel zbirati in tudi sam skladati pesmi. Dru- ga skrb mu je bila izobrazba Slovencev. Ker takrat še ni bilo slovenskih ljudskih šol, je začel ustanavljati nedeljske šole, za katere je tudi sam pisal knjige. Vlada sama je upo- števala njegovo delo, ko ga je že l. 1844 ime- novala za šolskega nadzornika vse celovške škofije.

Poleg verskega in šolskega dela se je Slomšek lotil z vso vnemo tudi slovstva. Izdal je dvajset letnikov »Drobtinic«, vse tedanje šolske učbenike. Vseh njegovih spi- sov bi bilo za dvajset debelih knjig. Krono svojemu književnemu delovanju je pa po- stavil z ustanovitvijo »Družbe sv. Mohorja« leta 1851, ki je razposlala v vse slovenske hiše že na milijone knjig.

Ni ga bilo polja, kamor ne bi bil Slomšek posegel, da je le svoje ljube Slovence um- sko in srčno izobraževal. *Bil je za štajerske in koroške Slovence to, kar je bil naš Ivan Trinko za beneške!*

Leta 1846 se je Slomšku odprl nov de- lokrog, ko je postal knezoškof lavantinski. Škofijski sedež je kasneje prenesel v Mari- bor. Šestnajst let je bil pravi vladika vse- mu narodu.

Zanj je imel tudi globoko čuteče socialno srce. Slabe delavske razmere tiste dobe, iz-

korišcanje otrok pri delu v tkalnicah, je svetemu škofu potisnilo pero v roke, da je napisal globoko občuteno socialno pesem, ki je prav malo znana. Zato jo našim rojakom tu-le prepišemo. Izrabljani otročič pri vretenu vzdihuje:

*Toplo zunaj sonce sije
pa na sonce it' ne smem,
kadar rožice cvetijo
sirota jaz za nje ne vem.*

*Ljube ptičice vesele,
ve po drevju požete,
jaz pa revno, ubogo revše
pri vretenu jokam se.*

*Kadar mlade, bele ovčke
po ledini skačete,
moram pri vretenu stati,
da otekle imam noge.*

*Oh, kak srečno ljuba živinca
po planinah tam živi,
srečni so pastirji mladi,
vsi rdeči kakor kri.*

*Jaz pa v tej veliki hiši
mladi sirotek zdaj medlim,
nimam uka, ne veselja,
revše bom, dokler živim.*

Kako ganljiva pesem o trdem delu otročiča, ki ne more ne v šolo, ne na zrak! Tako je pisal, svaril in delal veliki voditelj, pisatelj, šolnik in škof za svoje ljudstvo, kateremu je še malo pred smrtjo naslovil besede: »Prijetelji, ne pozabimo, da smo Slovenci!«

Truden od dela, je Slomšek kakor naš Trinko legel v grob. Marmornat spomenik spominja vse rojake na tega velikega moža. Najlepši spomenik so pa njegova dela in hvaležnost v naših srcih, ker smo imeli takšne može!

Delo v Nadiški dolini

Dela itak nikoli ne zmanjka po naših vaseh. Eno najvažnejših poletnih opravil v vaseh Nadiške doline in seveda tudi drugod je prav košnja. Začne se ob koncu spomladi in traja skozi vse poletje. Pri tem delu se držijo naši ljudje gotovih starih navad, ki so v večji ali manjši obliki le varianta navad pri delu kot jih imajo sosedni gorjani in deloma celo bolj oddaljeni Vipavci.

Navade pri delu Beneških Slovencev in njih materielno kulturo je opisal lepo tudi

mladi učitelj Hektor Specogna v raznih spisih in tudi v dnevnem časopisju.

V Nadiški dolini travo »siečejo«, kot Gorenjci. Najprej pride na vrsto »uratnina« okrog polja in na opuščenih njivah; nato začno spravljati »otauo« in nazadnje »ostau-njak« na senožetih.

Kosci se odpravijo na delo že pred sončnim vzhodom. Zajtrk, ki mu rečejo kosilo, prinesejo na travnik okoli sedmih zjutraj, glavni dnevni obrok ,južino, prinese koscem sama gospodinja, navadno okrog poldneva. Popoldne imajo malico ali pojužnjak; k večerji pa pridejo, kasno po zatonu, na dom.

Na ravnih senožetih kosci kosijo v vrsti drug za drugim, tedaj pravijo, da »se žene pot te od tega. Če pa kosi vsak zase, »siečejo u uoplaz«. Travne »zamete« ali kupe obračajo z grabljami, da se posuše; nato jih grabijo »po t'n velicin« ali na debelo, končno še na čisto. Seneni zagrabak (zgrabek) zložijo v kopice ali lonce. Če kaže na slabo vreme, pa na ostrovce ali rogovilaste veje, kakor jih poznajo tudi na Notranjskem (primerjaj Župančičeve ostrovice). Drugi dan lonce zopet raztrosijo, da se seno popolnoma posuši. Ko je res suho, se začne postavljati na stalnem kopišču velika kopa. Z »ulako« napravljeno iz vrvi ali vej so že

privlekli vse seno h kopišču. Medtem so drugi že zabili v tla staže in tri ostoge, ki imajo na vrhu rogovilo, »ruogjo«. Na zemljo okrog staža položijo veje za »njišče«. Zdaj začno zlagati seno in ga »paj gor runajo«. Ko je postavljene že skoro dve tretjini kope, jo spodaj odgrabijo in jo zavijejo ali pokrijejo z vejami. Vrh kope okoli srednjega staža se postavi »svitak« iz dolgih bilk, ki bo držal tudi »klabuk«, da ne bo voda močila sena.

Seno iz kope se včasih odnaša samo za rabo sproti. V tem slučaju se kopa podteza,

to je, seno se puli iz kope s posebno kavlja-sto palico, ki jo imenujejo »natezaunjak« in je iz drenovega lesa. Če pa znosijo vso kopo v enem dnevu domov, pravijo, da se »kopa odkrije«.

Nošnja domov je pravzaprav zadnji del vse poletne košnje. Znaša navadno družina sama, moški in ženske, že od ranega jutra. V nedeljo po končanih vseh teh opravilih pripravi gospodinja »likof«. Vsi pomagači pridejo na kuhane in cvrte štruklje in na kozarec dobrega vina.

Pogovor se plete o delu. Če je pa kakšna harmonika blizu, se mladi kmalu zavrtijo v parih po hiši.

V SODBI STARIH

O našem materinem jeziku, slovenščini, po naših vaseh Beneške Slovenije so izrekli svoje mnenje odlični italijanski stari pisatelji. Pomen jezika, vloga najbolj zapadnega koščka slovenske zemlje v odnosih med dvema kulturama, se bere iz tehtnih misli pošteno mislečih italijanskih mož. Oni so že pred pol stoletjem opozarjali svoje rojake, da se včasih uprizarja brezpotrebna gonja

proti mirnemu prebivalstvu Beneške Slovenije, češ da je potrebno pobijati nek panslavizem.

Naj navedemo besede dveh takih italijanskih pisateljev.

Prvi je zgodovinar Prospero Antonini, ki je zapisal na strani 520 obširne knjige »Il Friuli Orientale« te-le besede: »Per quelle leggi provvidenziali di storico progresso che reggono i destini de' popoli, anche gli Slavi dimoranti in Italia sopra i vertici delle Alpi e delle Prealpi Giulie, senza dimenticare la loro favella, apprenderanno la nostra. — Gli Slavi del Friuli sono forse predestinati a servire di anello il quale congiunge la coltura italica e la slava.«

Kaj pove ta mož? Tehten nauk, da Slovincu ni treba, da pozabi svoj jezik, če se nauči italijanščine. Drugo je pa to, do česar so danes prišli že tudi politični krogi, da tvorijo prav obmejni Slovenci tisti most, preko katerega se morata spajati slovenska in italijanska kultura, ne da bi se morali zato Slovenci odreči lastni narodnosti in jeziku.

Berimo zdaj, kaj pravi D. E. Blanchini v knjigi »La Slavia« leta 1901. Takole pravi: »Vi sono certuni che di quando in quando mandano l'allarmi contro il panslavismo

fantastico del distretto di S. Pietro; s'adoperano a sopprimere quella lingua dai confini d'Italia. — Se gridano per fine politico, a me sembra che parlino senza conoscere il paese e le inclinazioni dei suoi abitanti che tutti occupati a procacciarsi un tozzo di pane, hanno solo da lamentarsi delle gravi imposte e delle molte cause della miseria crescente e comune.«

Tako obsoja vrli Italijan krivične izpade proti Beneškim Slovencem, ki se mučijo na svoji revni zemlji. Svoj opis konča s pozdravom v slovenščini »Živio Sloveni«.

Pozdrav Osojanam

*Na lípa mà Osöjska vás
ka tö joe tákoj nà cità,
dà na kunče da lípi hrad
koj poétjy zòbe kážejo.*

V takem pravopisu je profesor Baudonin zapisal zgornjo pesem, ki se po naše glasi:

*Prelepa si Osojska vas,
si skoraj taka kot mesto,
na koncu pa je lepi grad,
kjer pečine zobe kažejo.*

Naše pripovedke

»ŠTRIFE«

Štrife, čarovnice ali coprnice so tudi za Slovence v dolini Tera nad Čento divje žene, bivajoče po jamah visokih hribov. Te skrivnostne in hudobne žene povzročajo hude nevihte in iztresaajo točo na polje. Ljudje jih preganjajo z zažiganjem oljke, rož sv. Ivana ter s streljanjem v oblake. Evo kako je pred osemdesetimi leti Žef Digo iz Zavrha streljal »štrife«.

»Zadnji dan žetnjaka ta nad Bernardijo no se oblaki kobilajo čarni čarni tej smart ano krijesijo te čez tegà ano armo. — Jezus Marija! kle na è! Ubohi naš sirak! Bòžica naša venika! — vorijo ustrašene te ženè. — Kuò cetà ježušate za nič, moštre di babe — reče jezno Žef Digo — Kurijèlo narediti veh! Tuò če pomàti an ne vaš obruzdejaje.« — Po jà, botrà! Ja sà ran učerà zakurijela vas lif an žegnane rože ko se e nastaujau burlač«. — »Ja si bila pobrala pou-no rož po pročisjon na Bòudàn, ma san žej souse pojurijela. Zahvalimo Bòha, kè

smò se ohranili fin ure od touče! Ma nàs ne vjem, če jo bomo mogli ustaviti!»

— »Jo mùremo ustaviti!« — reče Žef Digo. — Lifa vi drue njemate, Boudàna rož njemate, sv. Juana rož vi njemate... ma ben jà mèn tuò, ki vejà več kuj vaše rože.

O pustou jezušàti te bàbice, o hitjeu u-zeti sklòp onu polver anu nahlo porìma ta pred faružem. Dejklà na mu odperè, ustrašena zvùj sklopà več koj zvùj hude ure.

Kapelan o uzdigne lavo kàr u Žef potoučè na urata. — Avanti!... oh Žef! Če isal a kestis oris?» ga uprašà kapelan. Šjor kapelan, ke al mi benedisci kest polvar e kešč baletons. O ài di kopà les striis.« — »Ma benedèt Žef! Non de nissune benedission pal polvar sul ritual,« mu je djau kapelan.

»Kal disi cussi: »Benedičete polvere et baletons,« u e djau Žef.

»Pobèn, cal sedi cussì!« mu je djau kapelan.

Žef u e veljezu, anu ta pred Cirkoujo e počnèu strejati, anu e streju fin ko e mjèu polverja. Ma zvèčar to na kvarta tòuče. Te babe so mu se smejàle: »To ne vejà več, Žef, tvò strejanje; a si vidou??«

»Tiho vi, tiho! Ja si jih pobìu no mār, ma nàs to jih bò maso.«

Prav'ce v beneškoslovenskem narečju

I. Kakuo se je Katra Štulinova razporočila

Zdražbi med možam an ženò jih je blò še par starim. Pa ni blo čut, de b' se kak razporočiu. Tuole je ratalo samo Katri Štulinovi ta' z Gorenjega Tarbjà. Ubogi ženi Buoh ni biu dau rodovine an še takega moža je imjela, de Buoh var' usakega: pijanca, le-nuha an tarmastega. Zatuò nje življenje je bilo težko an žalostipuno. Kadar ni mogla vič prenašat, se je pobrala an šla do' h famoštru v Podutano. Poyjedla mu je vse natanško an lepua ga prosila, de zauojo božjo naj jo razporoči. »O jušta!« je jau famoštar, »sa' veste, de se na smje. Bješte damù u gnadi božji an nesite vaš križ, ku ste ga tjela zadjet.«

Katra se ni dala mirù an je le hodila dol. Famoštar jo je jo je bil štu, pa ni teu se ta' pred njo gardit, zak' mu je nosila usaki-krat po eno kilo masla. Kušta an prekušta, dok' mu na pride t' u pamet na ljepa misel. Parkliče Katro an ji dje:

»Končno san udobiu od gospuoda škofa dovoljenje za vas razporočit, parpejajte dol

moža tele an tele dan. Vjedita pa, de to vas bo koštalo.«

»Kuče,« je veselo odgovorila ona, »potle bom frai!«

Na določeni dan Katra an Zanet prideta do' h fari. Oba sta bla vesele: ona zak' se je troštala se rešit, on zak' se je troštu se ga napit. Famoštar an mežnar sta ju čakala u čekerstiji. Ko sta notar stopila, gospuod je jima kuazu klečat na klopu an je jima jau:

»Vjedita, de par razporoki se mora use nardit narobe; parvo se upraša ženò an potle moža.«

»Al' na lice al' narobe,« je zagodernju Zanet (ki je biu že okajen), »samo de bo hitro konàc.«

Antadà famoštar se obarne h Katri an jo upraša:

»Katra, al' ste kontenta daržat za vašega zakonskega moža Zaneta?«

»Ne!« je naglo an naglas odgovorila onà.

Nato gospuod prime kropjunico an ž njo mahne dol po nje glavi.

»Zluomak, ki djelajo?« je arjula Katra; »po teh poti oni me čejo ščedit!«

»Kaap?« je jau nadužno an počasi famoštar; »za vas razporočit muoram al' dnege al' družega ubit...«

»Ku ni drugač,« je ježno odgovorila Kattr, »ubijte raj telega lumpa tle!« An na glih je utekla uon 'z cjerkve.

II. Gargorinove norčije

Vi druž' ti mladi niste poznali Gargorina ta' z Jesenja, ki je 'na vaščina, ki spada pod podutansko faro. Je že an čajt, k' je umru, pa mi se ga spominjamo šelè, vak' ni blo človjeka, ki bi znu ljudem se stuort smejat kukar je znu on. Poslušajte, kar vam pravim, an boste videli, če ni rjes.

Gargorin par kristjanskim nauku

An tekrat ku sadà otroc so hodili h kristjanskemu nauku do' h svetemu Ljenartu. An Gargorin je hodu, pa vičkrat je muoru grede nosit tudi u malin. Zgodilo se je, de an dan gospuod famoštar je otrocim razložiu resnico o vsenauzočnosti božji. An pravu jim, de kakuo Gospuod Buoh je usepousod: u cjerkvi, zuna' cjerkve, u nebu, na zemlji, nu pousod. Glih tisti dan Gargorin je biu nesu u malin. On je biu pustu žaki od moke ta' na zidu, ki opasa okuole an okuole cjerku. Gospuod je teu vjedet, če nje-ga učenci so bli zastopili, ko jih je učiu, an upraša pru Gargorina:

»Nu, ti Gargorin, povejmi kje je Buoh?«

»Ta' uone, mi varje žaki,« je jau mirno Gargorin.

Vse se je smejalo naglas. Gospuod famoštar se je daržu ostro, pa ni mogù govorit vič naprej.

Gargorin hlapac

Ko je postau velik, Gargorin je muoru hodit djelat po hišah, zak' tam domà je bila velika štanta. An čeglih mu se ni dost dalo djelat, ljudje so ga imjeli radi, zak' je znuž njega pravčami veselit te druge djeluce. A se je rad špodjelu tudi gospodarju.

Ankrat je služu ta' par Podarščaku, narguoršem bogatinu cjele Idarske doline. Bilò je v cajtu trave. Senosjeki so se radi mudili okuole Gargorina: sevjeda tuole ni ugajalo gospodarju. Zavojò tega je vičkrat paršu navjedič gor u senožet gledat njega hlapce. An dan pride an jih zagleda use zbrane okuole Gargorina: so že poslušali njega norčije. Ko ga vidi, Gargorin mu gre veselo an nadužno napruoti an mu dje:

»San ložu uadjò, de jest letim buj ku treno, an te-li norci mi nejčejo vjervat. Pustite mi, de naj jim pokažem.«

»Be', nu, za enkrat naj bo,« je jau Podarščak, »potle pa bješte hitro vsi grabit.«

Gargorin se potegne nomalo nazaj, spregne dol glavo an začne letat s veliko silo an žvižgat ku lokomotiva proti gospodarju, butne vanj an ga varže na tla.

»Ki djelaš, fardaman norac,« je zaupi on.

»Sa' san tulu, ste imeu se umaknit, ka' na veste, de treno se ne ugame nobednemu!« Družba se je režala za poknit.

Gargorin na sodišču

Ankrat Gargorin je pomagu sjerak odkopovat rancemu Česnaku ta' z Pičica. Po končanem djelu gospodar ga ne plaču takuo, k' je tekrat bila navada, a Gargorinu mu se je zdjelo premalo. Kaj nardi? Ponoč' gre u njivo an verje s korninam ured vas sjerak.

Česnak je imeu priče an ga je tožu. Pride dan razprave na preturi u Čedadu. Sodnik upraša obtoženca:

»E' vero che avete sradicato il grano-turco al vostro padrone?«

»No, signore,« je odgovoriu sarčno Gargorin, »io non sono un gran Turco, ma un gran Cristiano!« An na usako uprašanje je le isto odgovarju, takuo de pretor se je prepriču, de mož je neuman; an ga je oprostiu.

Kduor zna, zna!

U tistih ljetah med parvo an drugo uoj-skò, kadar Drejca Kuosu z Gorenjega Garnikà je kuhu žganjè dol na Ljesah, se je zgodilo, da za neko kupčijo je muoru naredit dnò pismò. Ge' par Hlodčè je se nimar najdu kajšan buj študjan ta za mizo: an če je blò potrjeba, ni blò deleč od Primožiča do Balonarja, od tega Dolenjega do Predankniga. Takuo Drejca je hitro najdu možà za tuo: je biu adàn ki so ga usi hvalil de zna še vič ku an ekretar, zavojo ki je biu puno ljet tu pisarnah par sudadih.

Carta bollata ima suojo urjednost in moč: ma da ne bo zmot an prepiranja muoraš usè dopovjedat an lepuò zapisat. Zatuo tisti domači pisar se je še pohvalu, da zna po pravic usè, čisto po italjansko, kadar je zapišu »Chiabai Andrea, detto Merlo«! Ubo-gi Drejca, ki je biu an dobar stric, an usi so ga radi imjel, an po cjelem kamunu poznal an klical KUOS, za enkrat, gor na karti, je muoru biti in ostati pisan MERLO!

Kaku Mateužu zob je imel dolgo korenino

Mateuž je živel v tistem cajtu, kadar v Spetarski dolini ni blo še slišati od zdravnikov za zobe in ljudje so se pogali kakor

so mogli. Nekega dne Mateuža, pridnega, poštenega, delovnega moža, ga je začel zlo boleti zob. Njegova žena Vanza mu je gledala na vse načine olajšati strašne bolečine: prinesla je žganje, priporočala tobak in druga domača zdravila. Nič ni pripomagalo. Ubogi Mateuž se je zvijal od trpljenja, skakal je po hiši, ku de bi bil pijan, vzdihoval je, ku da bi nesel narbolj težko breme izpod Matajura. Žena, obupana na svoje zdravilo, ga je zaganjala v neko kovačijo v dolino, vsem znana, ne samo po deleh v železe, pa tudi po dobrih kleščah v vedrjanju zob. Spomin na klešče je dražu Mateuža, raj bi bil se pustil glavo odrezati, ko s kleščami zob vedreti.

Med tistim govorom je stopil v hišo neki špetarski kopač, mož vsega vedanja, zato ni zamudil cajta na spomine lijuskih zdravnikov, z naglico je dobil pomočnika. Mateužu je svetoval, naj gre v Črni varh, tam dobi šuštarja, ki je znal vederjati zobe brez klešč. Svetovanje je dopadlo Mateužu. Ne pih ne pah ni reku, obleku je jopo, obul žekè in marš v Črni varh.

Pot je bila duga in garda, pa to nič ga ni brigalo, skoraj brez vedeti je paršu do Stupice in po kozji poti do Črni varha. Znajdu se je v hiši dobrega šuštarja. Hiša je bila

vsa okajena, pa notre so stanovali ljudje zlatega srca. Gospodinja ga je lepo sprejela in prosila, naj bo z njimi južnal. Mateuž jo je moral obvestiti, da ne more, in braniti se pred dobrotljivim srcam žene.

V tistem govorjenju šuštar stopne iz delavnice in pòvabe Mateuža notre. Ni bilo treba mu praviti, zakaj možak ga je prišel obiskat. Mu kvaze sedniti na stol, mu pogleda v usta in začne runati močno in dolgo dreto. Mateuž nestarpno čaka, kako šuštar mu bo vederjal hudi zob. Kadar dreta je nareta, šuštar se lote dela. Mateuž drži odparte usta in en konč močne drete mu veže trdo hudi zob, drugi pa pride navezan na neki železni rink, nasajen v tla. Potem šuštar zapove Mateužu, naj stisne oči in maži in v tistem času on uzame v roke ostro šilo, se parpregne dol niško in naglo ubode v sednjak potrpežljivega bolnika. Ta zasočne z naglo silo in zob je izdrt. Mateuž upraša šoštarja:

»Zakaj si ubodu v zadnjak?« in slišè odgovor:

»Tvoj zob je imel dolgo korenino.«

LJUDSKA PESEM OD PIJANČKOV

*Pijančkov je dosti na svet;
ih ni mogoče zaštet;
kdor pije ga rad,
ne bo nikdar bogat,
pijančkov se ni treba bat.*

*On birta spoštuje lepo,
tudi njegovo gospò;
in ona dva
ga imata radà,
če kaj denarco imà.*

*Kdo denarco nima pa več
na puh ne dajo mu več;
pijančku se zdi,
da svet se vrti,
pijanček za mizo zaspì.*

*Kadar pijanček umrel je;
povabijo prijatelje;
saj tudi on je znan,
če lih je bil pijan
po dvakrat ali trikrat na dan.*

*Gospod župnik ga pride kropit,
ne z vincan, z vodo ga hladit,
kropenje pa to
je žalno huddò
kir pijanček sovraže vodo.*

Zdravko

Še ena z naših gredic

Kako je Pre Štefan volkove pregnal

Z velikim veseljem se je začejala in nadaljevala vsako leto paša na stanovah Mije in Pradole. Leta 1863 je pa planinsko veselje izginilo in se spremenilo v skrb, strah, žalost. Kaj se je bilo zgodilo? Kar zdaj vam povem. — Bil je lep, jasen spomladni večer; Tonca, Perin in Ivan so ko ponavadi veselo pevali in vriskali na visoki skali za kazonami. Kar na enkrat začujejo tam daleč po Pradoli strašno tulenje. Pogledajo se, poslušajo spet, tuljenje se bliža. »Kaj pa tuole?« praša mali Tonček. »Škratje,« odgovori Perin. »Ne norčujta se, pravi starejši Ivan. »Tole je glas lačnih volkov, saj sem jih čul takole tuliti v Visoki Trenti, kadar sem z očetom šel po skuto. Fantje, kar hitro v kazone, volkovi so nevarni, posebno kadar so lačni.« Glas, da se bližajo volkovi, je udaril na uha vseh pastirjev. Vsi so bili pokoncu, stari so molili sveta Roka in sveta Antona, da jim obvarjeta živino; mladi, z debelimi palicami v rokah, so kukali skozi odprtine hlevov, pripravljeni se boriti; otroci so se

pa tresli od strahu. Volkovi so se približali hlevom, vohali, grčali in plesali okoli vrat. Naenkrat so zablejale Speladove ovce, vsi roparji so se zbrali pred to stajo, se uprejo v vrata, jih zlomijo in s strašno silo udarijo notre. Ovce in jarta so blejale, klicale na pomoč, volkovi so klali, pobivali, tulili. Prestrašeni pastirji so kar naenkrat zaslišali: »Z ognjam se preganjajo volkovi!« Užgali so snope slame in metali pred vrata lačnih pobivalcev. Ognjena svetloba zastraši volkove, poskačejo skozi vrata in se umaknejo, nesoč za seboj tri jarte in eno ovco. Ljudje zastonj upijejo, roparji nesejo s seboj roparski dar.

Novica o napadu volkov se je raztrosila med vsemi stanovami pastirjev Mije in Pradola. V obupu in strahu so černevarski pastirji že mislili zapustiti pašo in se povrniti domov. Naenkrat pa je prišlo vse drugače. Dne 12. junija je prišel skozi Pradol Pre Štjefan, ki je bil za nunca v Platiščah, na poti v Laze, častit svetega Antona. Černevarski pastirji so mu povedali, kako jim gre težko zastran volkov, ki so udarili na njih paše. On jih je poslušal in potem pa natanko poprašal: »Ali je bil slučajno ubit kakšen volk?« Neki mali pastirček odgovori, da je videl bedro ubitega volka. »Teci

ponj in prinesi jo!« Rečeno in storjeno. Pre Štjefan jo požegna, ukaže jo obesiti na streho kazona in kadar bodo prišli spet volkovi, naj vsi pastirji takole molijo: »Sveti Klemèn, ti usta jim sklen!«

Vse besede dobrega gospoda nunca so padale v uha pošlušalcov in so radovedno premišljevali, kako jim bo pomagal tisti žegen in tista molitev. Okoli polnoči tega dne, po Pradole se ponavlja tuljenje, grčanje lačnih volkov. Pastirji so že vsi pokoncu in so verno molili: »Sveti Klemèn, ti jim usta sklen!« Vsi volkovi so bili zbrani okoli bedra obešenega na streho kazona. Vsaki, ki jo je ugriznil, je s strašnim tuljenjem se umaknil, ker neka neznana bolezen ga je dotaknila in mu grlo dušila...

Roparji, zadeti od hude bolečine, so iskali pomoči pri hladni vodi. Čez Pradol so udrli do Stupce, da bi pili vodo v Nediži. Tam notre v Nediži jih je dotekla smrt, bolezen davica jih je kar v vodi dušila. Na dan svetega Antona je novica, da so se volkovi potopili v Nediži pri Stupici, razveselila vse černevarske pastirje. Nikoli niso pozabili na gospoda pre-Štjefna iz Platišč in do zdaj so ohranili molitev na čast svetemu Klemenu: »Sveti Klemèn, ti jim usta sklen'!«

Znamenite obletnice

Januar

- 1. 1881 - Začel izhajati »Ljubljanski zvon«.
- 4. 1797 - Začnejo izhajati »Ljubljanske novice«.
- 9. 1856 - Rojen pesnik Anton Aškerc.
- 23. 1878 - Rojen pesnik Oton Župančič.
- 25. 1863 - Rojen pesnik in buditelj Beneške Slovenije Ivan Trinko.

Februar

- 8. 1849 - Umrl v Kranju največji slovenski pesnik dr. France Prešeren.
- 15. 1573 - Kronanje Matije Gubca v Zagrebu.
- 18. 1950 - Umrl koroški pisatelj Prežihov Voranc - Lovro Kuhar.

Marec

- 4. 1844 - Rojen pisatelj Josip Jurčič.
- 6. 1836 - Rojen pisatelj in pesnik Josip Stritar.
- 18. 1904 - Rojen pesnik Srečko Kosovel.

April

- 12. 1961 - Prvi človeški polet v vesolje (Gagarin).

Č. g. Janez Gujon biseromašnik obhaja svojo slovesnost pri Višarski Mariji

Maj

- 3. 1881 - Umrl pisatelj Josip Jurčič.
- 10. 1867 - Rojen pisatelj Ivan Cankar.
- 27. 1924 - Umrl pisatelj Srečko Kosovel.
- 28. 1830 - Rojen pisatelj Janez Trduna.
- 28. 1641 - Rojen slovenski zgodovinar Ivan Vajkard Valvasor.

Junij

- 5. 1508 - Rojen Primož Trubar utemeljitelj slovenske književnosti.
- 10. 1912 - Umrl pesnik Anton Aškerc.
- 11. 1948 - Umrl pesnik Oton Župančič.
- 19. 1901 - Umrl pesnik Josip Murn-Alexander.
- 26. 1954 - *Umrl pesnik in buditelj Beneške Slovenije Ivan Trinko.*

Julij

- 14. 1759 - Umrl Anton Linhart, pisec prve zgodovine Slovencev.
- 25. 1856 - Umrl Primož Trubar, ustanovitelj Slovenske književnosti.

Avgust

- 10. 1893 - Rojen pisatelj Prežihov Voranc.
- 21. 1780 - Rojen Jernej Kopitar, slovenski jezikoslovec.
- 28. 1851 - Rojen pisatelj dr. Ivan Tavčar.
- 31. 1589 - Umrl v Ljubljani Jurij Dalmatin, prvi prevajalec celotne biblije v slovenski jezik.

September

- 4. 1834 - Rojen pisatelj in naravoslovec Fran Erjavec.
- 28. 1831 - Rojen pisatelj Fran Levstik.

Oktober

- 15. 1844 - Rojen pesnik Simon Gregorčič.
- 24. 1945 - Dan Združenih narodov.

November

- 16. 1887 - Umrl pisatelj Fran Levstik.
- 24. 1906 - Umrl pesnik Simon Gregorčič.

December

- 3. 1800 - Rojen največji slovenski pesnik France Prešeren.
- 12. 1918 - Umrl v Ljubljani pisatelj Ivan Cankar.
- 15. 1846 - Izšle v Ljubljani »Poezije« Franceta Prešerna.

Tri nespametne reči

(po mišljenju starega modrijana Števana Obaliča
iz Marsina)

- 1) Jagar išče in nič ni izgubu.
- 2) Mesnar z mušnico bere in nobedan mu ni dolžan.
- 3) Famoštar drugim žene daje in sam jo nima.

Izseljenčeva pesem

Šli smo, šli daleč,
od žene se ločili,
dom zapustili.

Šli smo, šli daleč,
mater otroke
vrgli na joke.

Šli smo, šli daleč,
bitko se jokali,
slovo jemali.

Šli smo, šli daleč,
Oj božime peli,
grenke solze imeli.

Šli smo, šli daleč,
k vam roke stegnili,
od vašì se poslovili.

Zdravko

Poslušanje po radiu...

Naši izseljenci po svetu bi marsikdaj radi slišali slovensko besedo in domačo novico po radiu, a ne vedo kdaj in na kateri valovni dolžini oddajajo programe radiooddajne postaje v slovenščini.

Zato jih bomo tu omenili.

Celodnevno slovensko oddajo ima postaja:

Trst A, valovna dolžina je 306,1 m

Koper, valovna dolžina 212,4 m

Ljubljana, valovna dolž. 327,1 m ali 202,1 m

Samo ob gotovih dnevih in določenih urah pa:

Celovec: nedelja ob 7,30, ponedeljek ob 18., sobota ob 9., vsak dan (razen sobote) ob 14,15

London: valovna dolžina 25 in 31 m, ob 19,15 vsak dan

Pariz: valovna dolžina 31 in 41,89 m ob 19^h vsak dan

Washington: valovna dolžina 13, 16, 19 m ob 22,15 vsak dan

Vatikan: val. dolžina 25, 67, 31, 10 ob nedeljah ob 11,45;
val. dolžina 48, 47, 196 ob ponedeljkih in petkih ob 21,30;
val. dolžina 31, 10, 41, 21, 196 ob četrtnih in sobotah ob 18,45.

NOVE MERE

Napredujoča znanost in tehnika potrebuje vedno nove mere ali vsaj izraze za skupino mer. Mednarodni merski urad je zato uvedel nove mednarodne besede za mere, in sicer:

Tera = trilijon, ki ga napišeš z 18 ničlami za številko 1

Giga = milijarda, 1 in 9 ničel zadaj

Mega = milijon, 1 in 6 ničel

Kilo = tisoč

Hekto = sto

Deka = deset

Deci = desetina — 0,1

Centi = stotina — 0,01

Mili = tisočina — 0,001

Mikro = milijonina — 0,000.001

Nano = milijardina — devet ničel za decimalno vejico

Pico = trilijonina — 18 ničel za decimalno vejico.

Evropske države

Albanija, republika, 28.748 km², prebivalcev 1,421.000,
glavno mesto Tirana 64.000.

Andorra, rep., 453 km², preb. 6.000, Andorra 800.

Avstrija, rep., 83.849 km², preb. 6,984.000, Dunaj 1,616.000.

Belgija, kraljevina, 30.507 km², preb. 9,026.778, Bruxelles
172.000.

Bolgarija, rep., 111.030 km², preb. 7 milijonov 629.000,
Sofija 500.000.

Češkoslovaška, rep., 127.827 km², preb. 12,604.000, Praga
972.600.

Danska, kralj., 43.026 km², preb. 4 milijone 466.000,
Köbenhavn 752.000.

Finska, rep., 337.009 km², preb. 4 milijone 29.000, Hel-
sinki 412.000.

Francija, rep., 551.208 km², preb. 44 milijonov 289.000,
Pariz 2,850.000 (z okolico 5,154.000).

Grčija, kralj., 132.562 km², preb. 8 milijonov 31.000,
Atene 565.000 (z okolico 1,378.000).

Irska, rep., 68.895 km², preb. 2,894.000, Dublin 522.000.

Island, rep., 102.819 km², preb. 161.000, Reykjavik 63.856.

Italija, rep., 301.049 km², preb. 49 milijonov 895.000,
Rim 1,853.000.

- Jugoslavija**, rep., 255.804 km², preb. 17 milijonov 961.000,
Beograd 479.000.
- Lichtenstein**, kneževina, 157 km², preb. 14 tisoč 864,
Vaduz 3.030.
- Luksemburg**, vel. kneževina, 2.586 km², preb. 312.000,
Luksemburg 68.000.
- Madžarska**, rep., 93.030 km², preb. 9 milijonov 861.000,
Budimpešta 1,058.288.
- Monako**, kneževina, 1,5 km², preb. 20.422 (Monte Carlo).
- Nemčija** (zap.), rep., 245.380 km², prebivalcev 50,110.600,
Bonn 140.760.
- Nemčija** (vzh.), rep., 107.431 km², prebivalcev 16,481.700,
Berlin (vzh. 403 km², preb. 1,112.900).
- Nizozemska**, kralj., 32.437 km², preb. 11,186.000, Amster-
dam 871.000.
- Norveška**, kralj., 323.917 km², prebivalcev 3,445.670,
Oslo 505.870.
- Poljska**, rep., 311.730 km², preb. 28 milijonov 234.000,
Varšava 996.000.
- Portugalska**, rep., 91.694 km², preb. 8 milijonov 837.000,
Lisbona 790.000.
- Romunija**, rep., 237.502 km², preb. 17 milijonov 580.000,
Bukarešta 886.000.
- San Marino**, rep., 6.057 km², prebivalcev 13.000, San
Marino 1.500.

SSSR, rep., 22,273.000 km², preb. 200 milijonov 200.000,
Moskva 4,839.000.

Španija, absol. republika, 505.545 km², preb. 29,431.000,
Madrid 1,843.700.

Svedska, kraljevina, 449.661 km², prebivalcev 7,341.000,
Stockholm 794.100.

Švica, rep., 41.288 km², preb. 5,039.000, Bern 146.500.

Turčija, rep., 767.119 km², prebivalcev 24,797.000, Ankara
453.000.

Vatikan, Sveta stolica, 0,44 km², prebivalcev 1.000.

Velika Britanija, kralj., 244.016 km², preb. 51,455.000,
London 3,347.900 (Veliki London 8,348.000).

Zapomni si!

V januarju plačaj pristojbine za radio in televizor, če ga imaš.

V februarju zapade do 18. prvi obrok davkov. Plačaj, da ne bo treba dodajati obresti. Prijaviti moraš dohodke IGE.

V marcu moraš do 31. prijaviti svoje dohodke zaradi obdavčenja »Vanoni«. Zadruga in podobna podjetja morajo vidimirati inventarske in družbene knjige.

V aprilu je čas do 18. za plačilo drugega obroka davkov.

V maju je zadnji čas za vlaganje prošenj, da se znižajo davki.

V juniju moraš do 18. plačati tretji obrok davkov. Če nameravaš prodati radio ali televizijo, moraš do konca tega meseca odjaviti naročnino.

V avgustu te čaka do 18. v mesecu plačilo četrtega obroka davkov.

V oktobru pa zapade že 5. obrok.

V decembru zapade, na zadnji dan leta, rok za obnove licenc pri javnih lokalih.

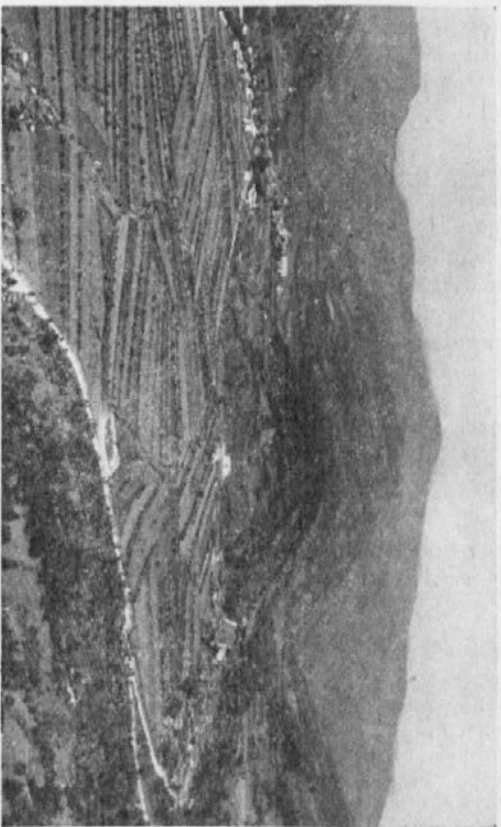
POSTNINA ZA V TUJINO

Pisma: za prvih 20 gramov teže	L 70.—
za vsakih nadaljnjih 20 g še	» 40.—
Dopisnice:	L 40.—
s plačanim odgovorom	» 80.—
Razglednice do pet besed	L 15.—
običajne	» 35.—
Sporočila o smrti, poroki (tiskana)	L 15.—
Trgovski računi: do 250 gr teže	L 70.—
za vsakih nadaljnjih 50 gr še	» 15.—
Priporočeno: poleg navedene pristojbine še dodatek	L 100.—
Ekspresno: poleg navedene pristojbine še dodatek	L 90.—

Za v Francijo in Posarje veljajo do prvih 100 gramov iste pristojbine kot v notranjosti države.

PO ZRAČNI POSTI

V Kanado in ZDA	L 120.—
V Bolivijo, Čile, Peru, Paragvaj	» 195.—
V Argentino	» 160.—
V Brazil in Uruguay	» 175.—
V Venezuelo	» 150.—

Pogled na našo lepo domačijo. Na levi Nadiška dolina, na desni Šentlenartska

Prebivalstvo nekdanj in sedaj

Število prebivalcev v slovenskih ali le deloma mešanih vaseh Slovenske Benečije je ukazal ugotoviti že Napoleon leta 1811. Po miru v Bratislavi leta 1806. je pridružil svoji kraljevini Italiji tudi Benečijo. Mejo med Napoleonovo kraljevino Italijo in med Avstrijo je delala Soča od izliva do Kanala; od tu proti severu se je vila po grebenih približno tako kot danes.

Vse ozemlje med rekama Tagliamento in Sočo je Napoleon združil v departement Passariano, imenovan po istoimenskem kraju ob Tagliamentu. V veliko okrožje Passariano so torej spadale vse vasi Beneške Slovenije.

Kakor je bil francoski cesar natančen doma, tako je tudi v zasedenih krajih ukazal natanko popisati vse prebivalstvo zaradi porazdelitve davkov in vojaških naborov.

Francoske podatke izpred 150 let primerjamo v spodnji razpredelnici z uradnim popisom prebivalstva leta 1951 po istih krajih. Iz primerjave obojnih števil se pokažejo zanimivi zaključki o gibanju prebivalstva nekdanj in sedaj.

Okrožje: **Videm**Kanton: **Humin**

Čizerje	228		289	
Kuja	369		64	
Sedigla (Log)	676		250	
Smrdenca	271		142	
Žumajani	100	1644	298	1043
Brdo in vasi Čizerje - Ter - Muzec	1045		564	
Zavrh	272	1317	396	960
Gorjani (mešano)	791		1465	
Flajpan in Breg	401	1192	153	1618

Okraj: **Tolmezzo**

Bela z Lipovec-em	564		730	
Njiva	409		216	
Osejani	596	1569	705	1651
Rezjuta s Polico	620	620	104	104
Okraj: Čedad (mešano)	3160		3160	
Purgessimo	274	274	274	274
Stara gora z Oborčo	131		154	
Markolini, Makoriči	64		64	
Tejé s Čelo	199		115	
Podpeč	325		325	
Prapotišče	86	825	41	699
Prápotno	212		170	
Ibana (mešano)	300		156	
Iudrio s Seliščem	284		53	

K r a j

preb. l. 1811 leta 1951

Kravoret	142		42	
Novakuc	68	1006	36	457
Tavorjana (mešano)	432		971	
Kanalič	86		142	
Kosta	55		86	
Mažeróle	414		535	
Preštint (mešano)	370		433	
Drejan	94	649	147	910
Fojda (mešano)	817		1051	
Podklap	336		200	
Vile	90		106	
Rávne	10		69	
Gradišče s Pedrozo	1 *)		154	
Grmuščica s Čenobolo	1 *)	1253	602	2182
Ahten (mešano)	710		1146	
Podklap	40		40	
Podvrata	110		137	
Malina	400		585	
Porčinj	200		188	
Rekluč	44		501	
Subid	215	1009	412	1863
Čamjéj (mešano)	237		416	
Soffumbergo	144		144	
Podklap	12		12	
Coloredo	32		32	
Simeanibus	32		32	
Raščak	121	608	236	723

Neme (mešano)	1000	2319		
Gorenja in Dolenja Cerneja .	340	365		
Vižont	167	90		
Debéleži	120	99		
Krnice	92	317		
Ramandol	350	350		
Torlan	200	508		
Kanalič	150	1419	134	1863
Prosnid	390	524		
Viskorša	698	613		
Brezje	200	320		
Platišče	225	431		
Tipana	300	1813	266	2154
Speter Slovenov	300	658		
Ažla	410	493		
Klenje	181	92		
Petjah	296	316		
Sarženta	206	115		
Gorenji Barnas	360	114		
Dolenji Barnas	334	2087	382	2170
Podbonesec - Log	623	1155		
Brišče	94	180		
Mrsin s Stupico	500	1217	320	1655
Sovodnje	213	185		
Čeplesišče (Mašere - Trčmun)	680	754		
Matajur (Strmica)	420	1313	363	1302
Tarčet z Landarjem	211	251		

Kraj	preb. l. 1811 leta 1951			
Bjača z Vrhom	253		140	
Arbeč s Črnim Vrhom	650		948	
Laze s Ščigli	255		281	
Peljan	214	1583	214	1834
Svet Lenart	504		926	
Utána	176		113	
Hlasta	133		65	
Kósica	299		178	
Krávar	322		163	
Jagnjed	141		99	
Dolenja Mérsa	120	1695	122	1666
Grmek	806		203	
Hóstne	307	1113	135	338
Srednje	382		122	
Oblica	278		263	
Dolenji Tarbij	90		146	
Gorenji Tarbij	317	1067	298	829
Dreka s Stoblankom	1022		397	
S k u p a j				
		26.865	26.295	

Iz števil je razvidno, da se stanje prebivalstva v naštetih krajih ni dosti spremenilo v dobi poldruga stoletja; znižalo se je za nad 570 oseb, če vzamemo vse številke skupno.

Natančen pregled po posameznih krajih pa dokaže, da je število ljudi močno padlo

zlasti v gorskih vaseh. Posebno se je znižalo v okolici Prapotna. Za Gradišče s Pedrozo in Čenebolo niso v štetju leta 1811 označene številke. Drugi veliki padec je v Sovodnjah z Matajurjem, Grmeku, Srednjem in v Dreki.

Za zadnje štetje leta 1961 pa še ni pri rokah vseh podatkov. Šele s pomočjo teh bi se dalo točno ugotoviti ali pada število prebivalstva v zadnjem desetletju po slovenskih vaseh v Benečiji in v katerih.

Iz zgornje slike pa smemo ugotoviti, da so se naši ljudje skozi desetletja trdno držali na rodni grudi in da je izseljenišvo v množicah pojav zadnjih let.

PODATKI O ZADNJEM ŠTETJU

<i>Občina</i>	<i>leta 1961</i>	<i>1951</i>	<i>zmanjšanje za</i>
Brdo	1822	2377	— 555
Dreka	1251	1292	— 41
Grmek	1616	1743	— 127
Prapotno	1529	2036	— 507
Podbonesec	3315	3735	— 420
Sv. Lenart	2148	2283	— 135
Špeter ob Nadiži	2840	3088	— 248
Sovodnje	1736	2077	— 341
Srednje	1687	1883	— 196
Tavorjana	2862	3304	— 442
Rezija	2792	3350	— 550

Kaj se je lani zgodilo pri nas _____

Januar :

Kot vsako leto so nas tudi lani v začetku leta obiskali naši dragi izseljenci. Vseh naših se peha po svetu za kruhom okoli 11.000 ; od teh jih je prišlo na obisk okoli 3000. — Razveselilo nas je, ker so oblasti podelile »nagrado dobrote« dvema našima šolarjema, in sicer Jurmanu iz Štoblanka in Gabrijeli Kračina iz Tipane. — V Debeleže, v dolini Karnajte, je končno le pricurljala voda po vodovodu. — V Tavorjani sta dva domačina odprla veliko podjetje za obdelovanje marmorja. Nekaj domačinov bo vendar našlo delo. — V čedadski bolnišnici je umrl č. g. Emil Causero, župnik v Čelah pri Stari gori. — Iz vasi Turki pri Fojdi je kar nenadoma umrl sosed Janez Shubl. — V Lesah so pa pokopali 75-letnega domačina Jakoba Dreščaka. — Iz tujine prihajajo žalostni glasovi, ker zlasti v Belgiji zapirajo rudnike in ostajajo naši delavci brez zaslužka.

Februar :

V Gorenjem Brnasu so začeli popravljati cesto, ki je res bila potrebna popravila, ker pelje po strmem bregu v hrib. — V čedadski bolnišnici je umrl 70-letni Jožef Kverčič iz Čel pri Prapotnem. Tudi 66-letna gospodinja Elija Blazutič iz Sevc pri Lesah je tam umrla. — Za gospodarsko obnovo naših krajev je bilo vloženih že dosti predlogov. K mnogim so dodali še enega, in sicer da bi se ustanovile pri nas lovske rezerve. Lastniki zemljišč bi prejemali nekaj najemnine od lovcev.

Marec :

V začetku meseca se je vnela hosta pri Dolenjem Brnasu. Pri gašenju je našel smrt 53-letni gospodar Evgen Simoniti. Hudo se je ožgala tudi neka domačinka. — Žalostno je končal v Belgiji 22-letni Jože Trušnjak. Smrtno je obolel na silikozi. Ker si je želel umreti doma, so ga s pomočjo mednarodnega Rdečega križa prepeljali v domačo vaš Hlodiči, kjer je umrl. — Izselsevanje še ni ponehalo. Največ jih gre iz Čente in iz čedadskega okraja. Iz nekaterih vasi ni več doma niti polovica prebivalstva. — 25. marca je obhajal 90-letnico plodnega življenja

msgr. Janez Petričič, kanonik čedadskega kapitlja. Slovesnost je obhajal med svojimi bivšimi slovenskimi ovčicami v Šentlenartu.

April :

Zeleni načrt, ki naj bi pomagal povzdigniti kmetijstvo, je zbudil tudi naše može. V Čento so sklicali shod za pomenek o izboljšavi zemljišč v odseku Ter-Krnahta. Ustanovili so v ta namen tudi poseben konzorcij. — V Gorenjem Mersinu je odklenkal zvon 80-letnemu Janezu Medvešu. — Pravi očak je bil tudi 79-letni Luka Medveš iz Strmice. Tudi on je odšel za svojim soimenjakom na oni svet.

Maj :

Žalostne posledice je imela šolska telovadba na šempetrskem učilišču. Sošolec je zagnal po nesreči težek disk v glavo 14-letnega dečka Lenarta Turela. Fant je umrl v hudih mukah. — V Gorenjem Brnasu so se razveselili, ko so zvedeli, da je bil njih rojak dr. Čiro Blažutič povzdignjen za stolnega kanonika v Grossetu. — Po zapadni Beneški Sloveniji, posebno v občinah Gorjane in pri Sv. Heleni je tolkla strašna toča. Beneška Slovenija že od nekdanj slovi, da žive tam prav stare korenine. V Grobjah

živi Jožef Tomazetič, ki kar krepko nosi na plečih 94 let. Prekaša ga pa 106! let stara grča Jože Jusič iz Klenj blizu Špetra. Ob rojstni obletnici mu je prišel čestitat celo škof iz Vidma. Bog naj ju živi! — Ob koncu meseca je naše kraje obiskalo hudo neurje. S pobočja hribov so lezli v nižino kar celi potoki blata.

Junij:

V začetku poletja so marsikje res začeli popravljati ceste, tako iz Hlevnika v Brnas, iz Sovodenj v Strmico. Pota do mnogih vasi pa še čakajo na popravila. — Nesreča tudi ni počivala. 53-letni čevljar Lojze Skaunik se je zvečer vračal proti Čedadu. Padel je v obcestni jarek, kjer je bilo komaj za dve pedi vode in je v njej utonil. — V Platiščah je umrl najstarejši sosed Riko Cormons, po domače Pahan, v starosti 83 let. Dolga leta je delal v Kanadi, a je vzredil sedem sinov, med temi enega duhovnika. — Kraje v občini Čenta in Humin so uradno priznali za gospodarsko zaostale kraje. Za deset let bodo proste direktnih davkov. — 26. junija je vsa dežela tiho obhajala spomin na umrlega duhovnega voditelja vseh Beneških Slovencev msgr. Ivana Trinka. Na njegovem nagrobnem spomeniku so vklesane besede:

Ne sebi, marveč za svoje je živel! Zapomnite si te besede! — V Črnem Vrhu je umrla 77-letna Tonca Batistič, p. d. Vodrova. Pri hiši je podpirala štiri ogle.

Julij :

Po raznih večjih središčih so se vršili posebni mlekarski tečaji za izdelovanje masla in sira znamke »Montaž«. 44 udeležencev je položilo tudi izpite. — V Osojanah je šla v smrt 48-letna Marija Letičeva. Zapustila je tri sirote. — V Oblicah pa so v novo zgrajenem zvoniku – prejšnjega je porušila strela – zapeli novi zvonovi. — V Prapotnem se je predrzen cestni vozač zaletel v vaščana Jožeta Zanutiča in ga je skoro do smrti povozil. — Smrt je tudi hudo kosila. V Brdu je pobrala kar tri sosede. Pri Sv. Ivanu 73-letno Boroničevo mater, v Viskorši pa Ložanovo. V Rezjanski dolini je umrlo šest ljudi, v Učji pa štirje.

Avgust :

V Ravnah pri Oblici so pokopali 52-letnega Evgena Predana – Matevžiča, podžupana sredenjske občine. Izdihnil je med prevozom iz čedadske bolnišnice na dom. — Na Srednjem je divjala huda ura. Strela je oplazila fanta Šibaua in Krzetičevo dekle,

k sreči ne hudo. — Na Bavarskem je utonil v narastli reki delavec Odorik Barbarino iz Sv. Jurija. — Na veliki šmaren je treskalo tudi v Strmici in okrog Čenebole. Toča je pobila polovico vinskega pridelka. — V Šent Lenartu so obhajali veselo slavlje srebrne maše č. g. Evgena Ošnjaka. Enaka slovesnost je razveselila tudi farane v Viskorši. Srebrno mašo je pel č. g. Artur Blazuto.

September:

Zopet nesreče. V čedadsko bolnišnico so prepeljali kar tri ponesrečene duhovnike, gospode Černeta iz Laz, Krajnika iz Ažle in Jakulina iz Kravarja. Umrli pa so: Vidža Pavša – Tejnova z Brda, občinski uradnik Dorbolò iz Dolenjega Brnasa in širom znani poštni sel Ciril Jerončič iz Srednjega, ki je prehodil toliko ceste, da bi prišel štirikrat okoli sveta. — V Topolovem je pa kar med košnjo omahnil 48-letni Evgen Skok. — Poleti je prišlo za 14 dni na oddih v domače kraje tudi dosti izseljencev iz tujine. — V Strmici so zvonili k pogrebu 86 let starega Jožefa Gosa, ki je vse življenje pridno delal. — Ponekod so vendar začeli graditi nova šolska poslopja. V Mažerolah za osnovno, v Špetru pa za srednje šole.

Oktober :

Žrtev prometnih nesreč je vedno več. Na cesti med Podbonescom in Špjetrom sta brata Gujona iz Fojde treščila z motociklom v avto. 19-letni Celso si je prebil lobanjo in so ga že mrtvega prepeljali v bolnišnico. — Finančni stražniki so začeli po vsem čedadskem okraju stikati za skrivnimi žganjekuhi. Našli so dosti kotlov in na kvintale češpelj, pripravljenih za kuho. Revščina sili ljudi tudi k takim zaslužkom. — Nad Rezjansko in Reklansko dolino se je razbesnela taka nevihta, da je odkrivala strehe, lomila drevesa, nalivi so pa odnašali še zadnjo pest dobre zemlje. — Najstarejši beneško-slovenski rojak, 106 let stari Jože Jusič iz Klenj se je podal na pot v Videm. Dokaz, da je še trdna korenina! V krogu svojih vnukov je praznoval svoj visoki jubilej. Čestitamo! — Nazadnje so se spomnili tudi zapuščene Učje in napeljali elektriko. Smrdljivih petrolejk je tudi tukaj konec.

November :

Mesec spomina na mrtve. Še bolj, ker so prišle brzojavke, da se je smrtno ponesrečil v belgijskih rudnikih Cezar Topatič iz Fojde, v Franciji 18-letni Darij Hrast iz Maline in

Romilda Bonini iz Grmeka, ki jo je povozil avto v Melbournu v Avstraliji. — Na vrhu Matajurja bodo postavili novo cerkvico Materi božji. — V bolnišnici je umrl 70-letni Zef iz Kravarja. Polovico življenja je preživel v Franciji. — V Gornjem Trbiju je narastli potok spodkopal in razrušil hišo 53-letne reve Marije Drekonja. Ruševine so jo kar na ležišču pokopale. — V Viskorši so dogradili moderen hlev in pripeljali vanj izbrano tirolsko pasmo. Vsaj nekaj za gospodarski dvig naših krajev. — Oblasti so se začele zanimati tudi za turizem po naših krajih. Določili so 4 milijone lir za nagrade gostinskim obratom, ki bodo dokazali izboljšave. — Kako je pri nas čudno, je pokazal pogreb Judite Florjančeve iz Utane. Ko so jo pogrebci nesli skozi gozd proti oddaljeni farni cerkvi, jih je napadlo kar celo krdelo divjih mrjascev.

December :

V Vidmu je umrla gospa Roza Novak. — V Lesi se je 78-letni Virginiji Bonini spodrsnilo na strmem travniku. Reva se je zakotalila globoko dol v narastlo Reko in je žalostno utonila. — Smo že proti Božiču. Iz Švice, Francije in Bavarske je spet prišlo par tisoč naših delavcev praznovat praznike

v krogu svojih dragih. Vsi so jih bili veseli. Spominjali so se rajnih svojcev, pa tudi napivali novičem, katerih nismo naštevali, a jim kolednik ob koncu svoje kronike napiva z voščilom njim in nam vsem, da bi novo leto ne prineslo vsaj nič hujšega kot to, ki je že za nami.

Kolednikova beseda

Zopet nam je bilo dano preživeti leto, ki je za večno utonilo v pozabi. Marsikaj ve-selega, morda še več žalostnega je obiskalo lani naše kraje. Le pogledjte v kroniko, preli-stajte, in ustavili se boste pri poročilih o smrti marsikaterega naših vrlih mož in de-lavnih mater doma ali v tujini. Hude dneve je pošiljalo tudi vreme nad naše kraje. Marsikje je šel po vodi trud celega leta.

Seveda, tudi doma se je marsikatera ve-sela pripetila. Naši prazniki in senjani, o-

biski svojcev iz tujine, razni domači prazniki, to so kot počivališča na bridki in dolgi poti življenja.

Domače zemlje in naših ljudi na njej smo se najprej spomnili. Druga naša misel je pa namenjena vsem našim v tujini, koder koli se pehajo za skorjo kruha in morda še tisto delijo na pol z družino, ki je ostala doma. Vsem tem bratom in sestram pošilja kolednik preko tega koledarja topel in prisrčen pozdrav!

Preko vsakoletnega Trinkovega koledarja, ki vas hodi po novem letu obiskovat kot ljubi in pričakovani znanec, se povezujemo v eno družino in skupnost, ki ni samo pod Matajurjem in Nadižo, marveč sega daleč v tujino, preko Belgije, morda celo kam v Avstralijo, koder se peha kdo, ki ga je naša mati zibala.

V duhu Trinkovem, v nauku očaka Beneških Slovencev pa voščim vsem nam, da bi še bolj trdno ostali povezani v veri očetov, v besedi naših mater in sokovih naše zemlje tudi v letu

1962

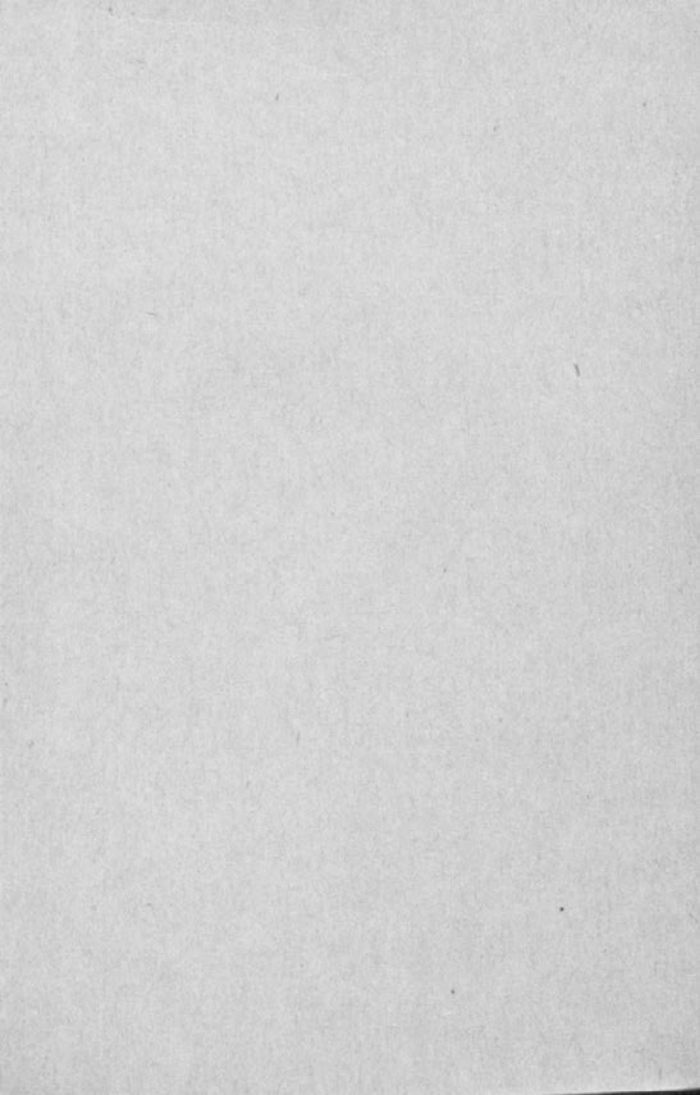
K A Z A L O

Stran

Leto 1962	4
Koledarski del	6
Naš očak (slika)	30
Njegov Sonet	31
Stoletni koledar	32
Cerkve v Slovenski Benečiji	34
Nježa s Petjaga	43
Stara gora	46
Rezija nekdanj in sedaj	47
NAŠI MOŽJE	51
Pre Lojze Končnjak	51
Blažutič - Končnjak	53
90-letnica mons. Petričiča	55
Biseromašnik Janez Gujon	57
Dva jubilanta (slika)	58
Veliki Slovenec	59
Slomšek (slika)	61
Delo v Nadiški dolini	63
V sodbi starih	66
Pozdrav Osojanam	68
NAŠE PRIPOVEDKE	69
Štrije	69

PRAV'CE V BENEŠKO-SLOVENSKEM NAREČJU	71
Katra Štulinova	71
Gargorinove norčije	73
Kdor zna, zna!	76
Mateužu zob	76
Ljudska pesem od pijančkov	79
Še ena z naših gredic	80
Znamenite obletnice	83
Slavje na Višarjah (slika)	84
Tri nespametne reči	86
Izseljenčeva pesem	87
Poslušanje po radiu	88
Nove mere	89
Evropske države	90
Zpomni si	92
Pogled na domačijo	94
Prebivalstvo nekdanj in sedaj	95
Kaj se je lani zgodilo	101
Kolednikova beseda	109
Kazalo	111

uff. sup.

TRINKOV koledar za beneške s
inv.št:

5442